ਆਜ਼ਾਦੀ ਦੀ ਗੂੰਜ

ਕਤਾਬ ਨੰਬਰ-੧੨

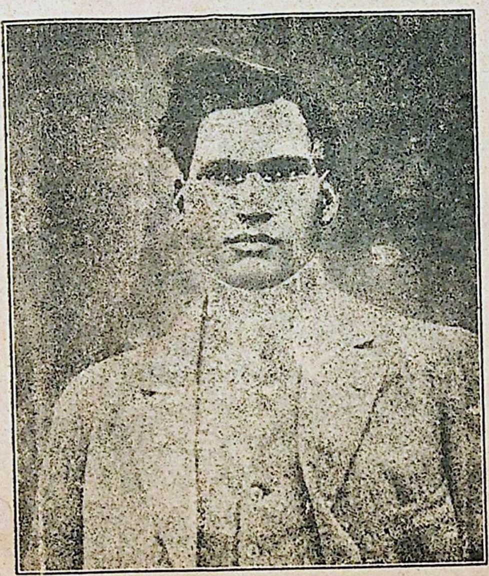

ਬਾਬੂ ਹਰਨਾਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਕਾਰੀ ਸਾਰੀ
ਆਪ ਨੂੰ ਹਿੰਦੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਲਈ ਕੰਮ ਕਰਨ ਦੇ ਜੁਰਮ
ਵਿਚ ਫਾਂਸੀ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਮਿਲੀ ਸੀ।

ਗੜ ਬੜ ਮਚੇਗੀ ਵਿਚ ਸੰਸਾਰ

ਇਕ ਦਿਨ

ਵਲੋਂ ਭਾਈ ਗ. ਸਿੰਘ

ਏਹ ਬੈਂਤ ਲੜਾਈ ਛਿੜਨ ਤੋਂ ਪੈਹਲਾਂ ਦੀ ਪੇਸ਼ੀਂਗੋਈ ਹੈ।

ਗਰਦਸ਼ ਸਮੇ ਦੀ ਰੱਬ ਦੇ ਰੰਗ ਦੱਸਣ,
ਗੜ ਬੜ ਮਚੇਗੀ ਵਿਚ ਸੰਸਾਰ ਇਕ ਦਿਨ
ਠਾਠਾਂ ਮਾਰਸੀ ਕਤਲ, ਤੂਫਾਨ ਇਕ ਦਿਨ,
ਐਸੀ ਚਲੇਗੀ ਤੇਜ਼ ਤਲਵਾਰ ਇਕ ਦਿਨ
ਪਲਟਾ ਖਾਵੇਗੀ ਜ਼ੁਲਮ ਦੀ ਬਾਦਸ਼ਾਹੀ,
ਸ਼ੋਅਲੇ ਹੋਣ ਵਾਲੇ ਨਮੂਦਾਰ ਇਕ ਦਿਨ
ਊਚ, ਨੀਚਤਾ ਜੱਗ ਤੋਂ ਦੂਰ ਜਾਸੀ,
ਹੋਸੀ ਸਮੂਹ ਜਨਤਾ ਇਕ ਸਾਰ ਇਕ ਦਿਨ
ਜੇਹੜੇ ਮਾਨ ਕਰਦੇ ਮਾਲ, ਦੌਲਤਾਂ ਦਾ,
ਆਖਰ ਜਾਂਣਗੇ ਬਾਜ਼ੀਆਂ ਹਾਰ ਇਕ ਦਿਨ
ਮੁਕਦੀ ਗੱਲ ਬਰਾਬਰੀ ਹੱਕ ਉਤੇ,
ਜ਼ੁਲਮ ਕਰਨਗੇ ਨਹੀਂ ਬੁਰਯਾਰ ਇਕ ਦਿਨ
ਮੁਫਤ ਖੋਰ ਮੁਸਾਫਰੋ, ਬੋਹਤ ਜਲਦੀ,
ਖਾਣਾ ਪਵੇਗਾ ਕਰ ਕੇ ਕਾਰ ਇਕ ਦਿਨ
ਓਹ ਦਿਨ ਦੂਰ ਨਹੀਂ ਆਪ ਨੇ ਵੇਖ ਲੈਣਾ,
ਫਿਰੋਂ ਝੂਰਦੇ ਗਲੀ, ਬਾਜ਼ਾਰ ਇਕ ਦਿਨ

ਇਕ ਜ਼ੁਲਮ ਕਰ ਬਣ ਸਰਦਾਰ ਬੈਂਹਦੇ,
ਇਕ ਕੰਮ ਕਰਦੇ ਰੈਂਹਦੇ ਨੰਗ ਕਿਓਂ ਹਨ
ਇਕ ਖਾਂਣ ਮਨ ਭਾਂਓਦਾ ਰੈਹਣ ਸੁਥਰੇ,
ਇਕ ਖਾਣ ਤੋਂ, ਪੀਣ ਤੋਂ ਤੰਗ ਕਿਓਂ ਹਨ
ਦਾਇਰਾ ਤੰਗ ਕਾਨੂੰਨ ਕਿਓਂ ਇਕਨਾਂ ਲਈ,
ਇਕਨਾਂ ਵਾਸਤੇ ਹੱਕ ਨਸੰਗ ਕਿਓਂ ਹਨ
ਪੈਦਾ ਰੱਬ ਨੇ ਮਾਲ ਬੇਅੰਤ ਕੀਤਾ,
ਕਈ ਮਰਨ ਭੁੱਖੇ, ਰੈਂਹਦੇ ਬੰਬ ਕਿਓਂ ਹਨ
ਕਿਸਮਤ, ਲੇਖ, ਨਸੀਬ ਜੋ ਕੈਹਣ ਰੱਬੀ,
ਕਰਤਾ ਏਸ ਦਾ ਰੱਬ, ਰੈਹਮਾਨ ਤਾਂ ਨਹੀਂ
ਏਹ ਤਾਂ ਆਪ ਗਲਤੀ ਸਾਡੀ ਬੰਦਿਆਂ ਦੀ,
ਰਿਹਾ ਭੇਦ ਪਿਛੇ, ਹੋਈ ਗਿਯਾਨਤਾ ਨਹੀਂ
ਗਲਤ ਹੈਨ ਪਰਚਾਰ ਸਭ ਜ਼ਾਲਮਾਂ ਦੇ,
ਜਿਨਾਂ ਵਿਚ ਅਸੂਲ ਸਮਾਨਤਾ ਨਹੀਂ
'ਜੰਗੀ' ਅਮਨ ਜਹਾਨ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਹੋਣਾ,
ਜਿਤਨੀ ਦੇਰ ਜਹਾਨ ਇਨਸਾਨਤਾ ਨਹੀਂ

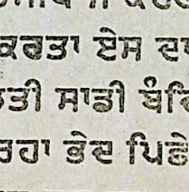

ਕਾਯਾਂ ਲਵੋ ਖਾਂ ਪਲਟ ਜੀਂਦੇ

ਬਣ ਕੇ ਵਖੋਣ ਨੂੰ

ਵਲੋਂ ਭਾਈ 'ਹਿੰਦ ਸੇਵਕ'

ਕਬਿਤ

ਦਿਸਦੇ ਆਜ਼ਾਦ ਜੇਹੜੇ ਦੇਸ ਵਿਚ ਦੁਨੀਆ ਦੇ,
ਅੰਗ ਸੰਗ ਰੱਖਦੇ ਨੇ ਤੇਜ਼ ਹਥਯਾਰਾਂ ਨੂੰ
ਜ਼ਰਾ ਜੇ ਆਜ਼ਾਦੀ ਮੇਂ ਦਖਲ ਕੋਈ ਦੇਣ ਲੱਗੇ,
ਲੋਂਹਦੇ ਨੇ ਝੰਡ ਫੜ ਤਿਖਿਆਂ ਔਜ਼ਾਰਾਂ ਨੂੰ
ਸ਼ਾਂਨਤੀ ਦੇ ਨਾਲ ਹੈ ਕਸਾਈ ਨੂੰ ਸਹਾਰਾ ਹੁੰਦਾ,
ਹੋਣਾ ਜੇ ਆਜ਼ਾਦ ਕੱਢੋ ਬੁਚੜਾਂ ਮਕਾਰਾਂ ਨੂੰ
ਖ਼ੂਨ ਖਾਰਾਂ ਕੋਲੋਂ ਨਾ ਓਮੇਦ ਰੱਖੋ ਦਯਾ ਵਾਲੀ,
ਦਰਦ ਮਾਲੂਮ ਹੁੰਦਾ ਸੱਚੇ ਗਮ ਖਾਰਾਂ ਨੂੰ
ਧਾਰੋ ਬਲ ਹੀਨ, ਬਲ, ਦੇਖੋ ਰੂਸ ਚੀਨ ਵਲ,
ਦੋਜ਼ਖਾਂ ਨੂੰ ਤੋਰਿਆ ਕਸਾਈਆਂ ਸਰਕਾਰਾਂ ਨੂੰ
ਮਾਰ ਕੇ ਭਵਕ ਦੇਵੋ ਜ਼ਾਲਮਾਂ ਸਬਕ ਚੰਗਾ,
ਤੋੜੋ ਹਿੰਦੀ ਬਾਗੀਓ, ਗੁਲਾਮੀ ਜਾਲਤਾਰਾਂ ਨੂੰ
ਕਰੋ ਮਾਲ ਬੰਦ ਤੋੜੋ ਜ਼ਾਲਮਾਂ ਦੇ ਢੰਗ,
ਨਫਾ ਕਰੋ ਬੰਦ ਕਹੋ ਗਦਰੀ ਕਤਾਰਾਂ ਨੂੰ
ਹਿੰਦ ਵਾਲੋ, ਸੇਵਕਾ ਫਰੰਗੀਆਂ ਨੂੰ ਦੇਸੋਂ ਕੱਢ,
ਲੁੱਟਿਓ ਬਹਾਰ ਫੇਰ ਸਾਂਭ ਘਰ ਵਾਰਾਂ ਨੂੰ

ਹੁਣ ਤੱਕ ਡੰਡਿਓਂ ਬਿਨਾਂ ਭੀ ਜੱਗ ਓਤੇ,
ਕਿਤੇ ਵੱਸੋ ਅਨੀਤੀਆਂ ਵੱਲੀਆਂ ਵੇ

ਹਾੜੇ ਨਾਲ ਕਸੈਣਾ ਤੋਂ ਰੈਹਮ ਭਾਲੋਂ
ਖੂਨ ਪੀ ਪੀ ਜੇਹੜੀਆਂ ਪੱਲੀਆਂ ਵੇ
ਐਪਰ ਦਿਸਦੀ ਚਾਲ ਅਵੱਲੜੀ ਏਹ,
ਰੋਵਾਂ ਪਾਸ ਕੇਹਦੇ ਪਾ ਕੇ ਪੱਲੀਆਂ ਵੇ
ਮਿਲੀ ਰਮਜ਼ ਯਾ ਦੋਸਤਾਂ ਦੋਸਤਾਂ ਦੀ,
ਕਾਰੀ ਜਿਗਰ ਉਤੇ ਛੁਰੀਆਂ ਚੱਲੀਆਂ ਵੇ
'ਹਿੰਦ ਸੇਵਕਾ' ਪਾਲਣਾ ਪਰਨ ਔਖਾ,
ਗੱਲਾਂ ਕਰਨੀਆਂ ਫੇਰ ਸੁਖੱਲੀਆਂ ਵੇ
ਬਚਨ ਆਪ ਦੇ ਸੱਤ ਨੇ ਸੱਤ ਮਾਤਾ,
ਨਹੀਂ ਅਰਜ਼ੀਆਂ ਨਾਲ ਆਜ਼ਾਦ ਹੋਣਾ
ਬਦਲਾ ਜਾਨ ਦਾ ਜਾਨ ਦੇ ਨਾਲ ਕੈਂਹਦੇ,
ਮਿਨਤਾਂ ਨਾਲ ਨਾ ਰਾਸ ਸਿਯਾਦ ਹੋਣਾ
ਕਰ ਦੇਖੀਆਂ ਕੁਲ ਅਜ਼ਮਾਇਸ਼ਾਂ ਨੇ,
ਬਾਕੀ ਰਿਹਾ ਕੀ ਹੋਰ ਬਰਬਾਦ ਹੋਣਾ
ਬਿਨਾਂ ਗਦਰ ਨਹੀਂ ਸਰੇਗਾ 'ਹਿੰਦ ਸੇਵਕ',
ਸਿੱਧਾ ਐਮੇਂ ਨਹੀਂ ਨਾਮਰਾਦ ਹੋਣਾ

ਜ਼ਾਲਮ ਜ਼ੁਲਮ ਤੋਂ ਕਦੀ ਨਾ ਆਪ ਟਲਯਾ ,
ਮਿਨਤਾਂ ਨਾਲ ਨਹੀਂ ਬੁਜ਼੍ਹਾ ਬਿਆਂਦ ਹੋਣਾ

ਕਿਤੇ ਵਿਚ ਬੰਗਾਲ ਜੰਜਾਲ, ਫੰਦੇ,
ਕਿਤੇ ਪਈ ਪੰਜਾਬ ਬਰਬਾਦ ਦਿਸੇ

ਮੋਏ ਬੰਬੇ-ਬਿਹਾਰ, ਆਸਾਮ ਵਾਲੇ,
ਕਿਤੇ ਯੂ· ਪੀ· ਦੀ ਨਾ ਮਿਯਾਦ ਦਿਸੇ

ਸਾਰੀ ਕੌਮ ਦਿਸੇ ਯਾਰੋ ਮੁਰਦਿਆਂ ਦੀ,
ਇਸ ਦੇ ਵਿਚ ਆਜ਼ਾਦੀ ਦੀ ਰੂਹ ਹੈ ਨਾ

ਖੂਨ ਸੱਭ ਨਫਾਕ ਦੇ ਨਾਲ ਭਰਯਾ,
ਕਿਸੇ ਵਿਚ ਮਲਾਪ ਦੀ ਬੂ ਹੈ ਨਾ

ਕਦਰ ਮੂਲ ਨਾ ਹਿੰਦ ਦੀ ਹਿੰਦੀਆਂ ਨੂੰ,
ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਨੂੰ ਹਿੰਦ ਦੀ ਧੂਹ ਹੈ ਨਾ

ਖਾਤਰ ਮਜ਼ਹਬਾਂ ਦੀ ਦਿਨੇ ਰਾਤ ਲੜਦੇ,
ਸੱਚੇ ਦੀਨ ਦੀ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਸੂਹ ਹੈ ਨਾ

ਆਪਸ ਵਿਚ ਜੋ ਵੈਰ ਦਾ ਸਬਕ ਦੇਵੇ,
ਕਿਸ ਕਿਸਮ ਦਾ ਵਤਨੀਓ, ਮਜ਼ਹਬ ਹੈ ਏਹ

ਅੱਗੇ ਸੀਸ ਝੁਕਾਵਣਾ ਕਿਸੇ ਆਪਣਾ,
ਦੁਨੀਆ ਵਿਚ ਅੰਧੇਰ ਤੇ ਗਜ਼ਬ ਹੈ ਏਹ

ਸਾਰੇ ਕਿਸੇ ਦੇ ਅੱਜ ਗੁਲਾਮ ਹੋਏ,
ਮਿਲੀ ਵੈਹਮ ਦੀ ਅਸਾਂ ਨੂੰ ਤਲਬ ਹੈ ਏਹ

ਕੁਲੀ, ਕੁਲੀ ਪੁਕਾਰਦਾ ਜੱਗ ਸਾਰਾ,
ਆਵੇ ਸ਼ਰਮ ਨਾ ਅਜੇ ਭੀ ਅਜਬ ਹੈ ਏਹ

ਪੈਦਾ ਹੋਇ ਕੇ ਇਕ ਹੀ ਦੇਸ਼ ਅੰਦਰ,
ਭੈੜਾ ਕੰਮ ਫੜਿਆ ਧੜੇਬੰਦੀਆਂ ਦਾ

ਆਪਸ ਵਿਚ ਲੜਦੇ ਵਾਂਗਰ ਕੁਕੜਾਂ ਦੇ,
ਡਾਹਡਾ ਰੰਜ ਹੋਵੇ ਦਿਲ ਦੀ ਤੰਗੀਆਂ ਦਾ
ਗਿਆ ਦੇਸ਼ ਦਾ ਭੁੱਲ ਖਿਯਾਲ ਸਾਨੂੰ,
ਰਿਹਾ ਨਹੀਂ ਖਿਯਾਲ ਬਲੰਦੀਆਂ ਦਾ

ਜ਼ਾਲਮ ਬਾਲ ਨਾ ਛੱਡਯਾ ਇਕ ਸਿਰ ਤੇ,
ਝਗੜਾ ਛੇੜਿਆ ਅਸਾਂ ਨੇ ਭੰਘੀਆਂ ਦਾ

ਮਿਲੇ ਢੋਈ ਨਾ ਕਿਤੇ ਨਤਾਣਿਆ ਨੂੰ

ਬੁਲਬੁਲ ਦੀ ਫਰਯਾਦ

ਰਾਤ ਵਿਚ ਸੁਪਨੇ ਡਿਠੀ ਰੋ ਰਹੀ ਮੈਂ,
ਬੁਲਬੁਲ ਇਕ ਸੀ ਡਾਹਡੇ ਆਜ਼ਾਰ ਦੇ ਵਿਚ
ਦੇ ਕੇ ਧੀਰ ਮੈਂ ਪੁੱਛਿਆ ਦੱਸ ਅੜੀਏ,
ਤੇਰੇ ਦਰਦ ਕੀ ਦਿਲੇ ਬੀਮਾਰ ਦੇ ਵਿਚ
ਕੇਡੜੀ ਬਿਰਹੋਂ ਨੇ ਦਿਤਾ ਹੈ ਭੁੰਨ ਤੈਨੂੰ,
ਕੇਹੜੇ ਤੜਪਦੀ ਤੂੰ ਹਿਜਰੇ ਯਾਰ ਦੇ ਵਿਚ
ਕੇਹੜੇ ਫੁੱਲ ਦੇ ਵਸਲ ਨੂੰ ਯਾਦ ਕਰਕੇ
ਮੋਤੀ ਹਿੰਝੂਆਂ ਦੇ ਡੋਹਲੇਂ ਪਿਯਾਰ ਦੇ ਵਿਚ
ਦੱਸ, ਬੋਲ ਭੀ ਪੈ, ਨਾ ਬੇ ਸਬਰ ਕਰ ਤੂੰ,
ਕੀ ਹੈ ਭੇਦ ਤੇਰੀ ਹਾਲਤ ਜ਼ਾਰ ਦੇ ਵਿਚ

ਬੁਲਬੁਲ ਆਖਯਾ ਨਹੀਂ ਜੇ ਸੁਣਨ ਵਾਲਾ,
ਹੈ ਫਰਯਾਦ ਜੋ ਸੀਨਾ ਫਿਗਾਰ ਦੇ ਵਿਚ
ਨਾ ਹਮਦਰਦ ਕੋਈ ਢਾਰਸ ਦੇਣ ਵਾਲਾ,
ਕਿਸੇਂ ਕਰਾਰ ਆਵੇ ਬੇ ਕਰਾਰ ਦੇ ਵਿਚ
ਖੇਹੜੇ ਪਿਆ ਹੈਂ ਜੇ ਦੱਸਾਂ ਸੱਚ ਤੈਂਨੂੰ,
ਰੱਖੀਂ ਖਿਯਾਲ ਹੁਣ ਮੇਰੀ ਗੁਫਤਾਰ ਦੇ ਵਿਚ
ਪਿਆ ਲੰਬੀਆਂ ਤਾਣ ਕੀ ਖਬਰ ਤੈਂਨੂੰ,
ਵਰਤ ਰਹੀ ਕੀ ਮੇਰੇ ਗੁਲਜ਼ਾਰ ਦੇ ਵਿਚ
ਸੋਹਣੇ ਫੁੱਲ ਸਭ ਤੋੜ ਸਿਯਾਦ ਲੀਤੇ,
ਆਈ ਖਿਜ਼ਾਂ ਹੈ ਬਾਗ ਸਰਸ਼ਾਰ ਦੇ ਵਿਚ
ਲਈਆਂ ਬੁਲਬੁਲਾਂ ਜ਼ਾਲਮਾਂ ਪਿੰਜਰੇ ਪਾ,
ਰੋਣੇ ਪਏ ਹੋਏ ਹਰ ਘਰ ਬਾਰ ਦੇ ਵਿਚ
ਮਨ ਭਾਓਂਦੇ ਘੜਨ ਕਾਨੂੰਨ ਡਾਹਡੇ,
ਨਹੀਂ ਹਿੰਦੀਆਂ ਦੇ ਅਖਤਯਾਰ ਦੇ ਵਿਚ
ਬੋਲਣ ਦੇਣ ਨਾ, ਕਲਮ ਭੀ ਬੰਦ ਕੀਤੀ,
ਤਾਂ ਕਿ ਰੋਣ ਨਾ ਦੁੱਖ ਅਖਬਾਰ ਦੇ ਵਿਚ
ਲਵੇਂ ਮਿੱਠੀਆਂ ਕਿਵੇਂ ਹੁਣ ਲੋਰੀਆਂ ਤੂੰ,
ਸੁੱਤਾ ਚਾਰਪਾਈ ਝੂਟੇਦਾਰ ਦੇ ਵਿਚ
ਤੈਂਨੂੰ ਓਨਾਂ ਗਰੀਬਾਂ ਦੀ ਯਾਦ ਹੈ ਨਹੀਂ,
ਰਾਤਾਂ ਗਾਲਦੇ ਜੋ ਬਾਜ਼ਾਰ ਦੇ ਵਿਚ
ਖੜੇ ਹੱਥ ਕੱਢੀ ਸੁੱਕੇ ਟੁਕੜਿਆਂ ਨੂੰ,
ਲਾਖੋਂ ਰੋ ਰਹੇ ਦਰੇ ਅਗਯਾਰ ਦੇ ਵਿਚ

ਮਿਲੇ ਢੋਈ ਨਾ ਕਿਤੇ ਨਤਾਣਿਆਂ ਨੂੰ,
ਫੋਲਣ ਦੁੱਖ ਜਾ ਕੇਹੜੇ ਦਰਬਾਰ ਦੇ ਵਿਚ
ਹਾੜ੍ਹੇ! ਦਰਦੀਆ ਦਰਦ ਬੰਡਾ ਕੁਝ ਤਾਂ,
ਅੱਖਾਂ ਲੱਗੀਆਂ ਹਨ ਇੰਤਜ਼ਾਰ ਦੇ ਵਿਚ
ਢਾਂਹਾਂ ਮਾਰ ਬੁਲਬੁਲ ਨੇ ਗਸ਼ ਖਾਧਾ,
ਦੁਖੀ ਬੌਹਤ ਹੋ ਕੇ ਆਖਰਕਾਰ ਦੇ ਵਿਚ

ਬੂਟਾ ਲਾਇਆ ਸੰਤੋਖ ਦਾ ਸੁੱਕਣਾ ਨਹੀਂ !

ਵਲੋਂ ਹਿੰਦ ਸੇਵਕ

ਕਰ ਲੈ ਜ਼ੁਲਮ ਜ਼ਾਲਮ ਜਿਨਾਂ ਮਨ ਭੌਂਦਾ,
ਬੂਟਾ ਲਾਇਆ ਸੰਤੋਖ ਦਾ ਸੁੱਕਣਾ ਨਹੀਂ
ਫੜ੍ਹ ਲੈ ਦਰਜਨਾਂ ਕਈ ਹਜ਼ਾਰ ਭਾਵੇਂ,
ਗਦਰੀ ਦਲ ਤੇਥੋਂ ਏਹ ਮੁੱਕਣਾ ਨਹੀਂ
ਕਰ ਲੈ ਜੇਲ਼ ਭਾਵੇਂ, ਟੰਗੀਂ ਫਾਂਸੀਆਂ ਤੇ,
ਝੰਡਾ ਏਕਤਾ ਦਾ ਹੁਣ ਝੁੱਕਣਾ ਨਹੀਂ
ਤੇਰੇ ਜੇਹਾ ਇਕ 'ਜ਼ਾਰ' ਸੀ ਰੂਸ ਅੰਦਰ,
ਮਿਲ਼ਯਾ ਓਸ ਨੂੰ ਕਿਤੇ ਭੀ ਲੁੱਕਣਾ ਨਹੀਂ
ਓਸੇ ਤਰਾਂ ਆਏ ਤੇਰੇ ਦਿਨ ਨੇੜੇ,
ਸਾਕ ਸੈਨ ਤੇਰੇ ਨੇੜੇ ਢੁੱਕਣਾ ਨਹੀਂ
ਬੱਨ੍ਹ ਬੋਰੀਆ, ਬਿਸਤਰਾ ਦਫਾ ਹੋ ਜਾਹ,
ਅਸਾਂ ਛੱਟ ਗੁਲਾਮੀ ਦਾ ਚੁੱਕਣਾ ਨਹੀਂ

ਧਿਰਗ ਅਸਾਂ ਦਾ ਜੀਵਣਾ ਜੱਗ ਅੰਦਰ,
ਕਰੀਏ ਨਾਸ ਫਰੰਗ ਜੇ ਨਾ ਤੇਰਾ
ਘਰੋਂ ਕੱਢ ਫਰੰਗ ਨੂੰ 'ਹਿੰਦ ਸੇਵਕ'
'ਗਦਰ' ਕਰੂਗਾ ਬੰਦ ਖਲਾਸ ਤੇਰਾ

ਨੌਜਵਾਨਾਂ ਨੂੰ ਲਲਕਾਰਾ !

ਵਲੋਂ ਸੁਤੰਤਰ ਜੀ

ਜੇ ਕਰ ਆਨ ਹੈ ਅਜੇ ਭੀ ਕੁਝ ਬਾਕੀ,
ਧਨ,ਮਾਲ ਕੁਰਬਾਨ ਘਰ,ਬਾਰ ਕਰ ਦੇਹ
ਜੇ ਕਰ ਬਿੰਦ ਹੈਂ ਹਿੰਦ ਦੀ ਹਿੰਦ ਬਦਲੇ,
ਬਿਨਾਂ ਉਜ਼ਰ ਦੇ ਸੀਸ ਉਤਾਰ ਧਰ ਦੇਹ
ਭਰ ਕੇ ਖੋਪਰੀ ਲਹੂ ਦੇ ਨਾਲ ਆਪਣੀ,
ਕੀਮਾ ਮਾਸ ਕਰ ਨਾਲ ਸੰਵਾਰ ਧਰ ਦੇਹ
ਪੰਗਤ ਲਗੀ ਸ਼ਹੀਦਾਂ ਦੀ, ਆਓ ਕੋਈ,
ਦੁਨੀਆ ਵਿਚ ਇਕ ਵਾਰ ਇਜ਼ਹਾਰ ਕਰ ਦੇਹ
ਬੁੱਭ ਮਾਰ ਕੇ ਗਰਜ ਕੇ ਸ਼ੇਰ ਵਾਂਗੂੰ,
ਡਰੇ ਡਾਕੂਆਂ ਨੂੰ ਖਬਰਦਾਰ ਕਰ ਦੇਹ
ਮਰ ਜਾਹ ਯਾਂ ਮਾਰ ਦੇਹ ਜ਼ਾਲਮਾਂ ਨੂੰ,
ਉਨਾਂ ਹਿੰਦ ਤੋਂ ਦਸਤ ਬਰਦਾਰ ਕਰ ਦੇਹ
ਘਰੋਂ ਕੱਢ ਦੇਹ ਜ਼ਾਲਮਾਂ ਪਾਜੀਆਂ ਨੂੰ,
ਬੇੜਾ ਹਿੰਦ ਦਾ ਸਾਗਰੋਂ ਪਾਰ ਕਰ ਦੇਹ

ਕਰੋ ਚਟਕ ਪਟਕ ਵੈਰੀ ਜਾਵੇ ਨਾ ਅਟਕ,
ਚਾੜ੍ਹੋ ਗਦਰੀ ਕਟਕ ਹਿੰਦ ਮਾਤ ਦੇ ਬਚੌਣ ਨੂੰ
ਸਿੱਧੀ ਗਦਰੀ ਸੜਕ ਆਓ ਮਾਰੀਏ ਬੜਕ,
ਪਾਵੋ ਜ਼ਾਲਮਾਂ ਖੜਕ ਕੇਰਾਂ ਆਦਮੀ ਸਦੌਣ ਨੂੰ
ਢੇਵੋ ਦਿਲ ਨੂੰ ਤਰਕ ਰੱਖੋ ਜ਼ਰਾ ਨਾ ਫਰਕ,
ਬਸੋ ਵਿਚ ਨਾ ਨਰਕ ਐਮੇ ਕੁਲੀ ਅਖਵੌਣ ਨੂੰ
ਬੀਰ ਰਸ ਦੀ ਲਟਕ ਚਾੜ੍ਹੋ ਆਖਰੀ ਮੜਕ,
ਜ਼ਾਲਮ ਜਾਣਗੇ ਗਰਕ ਹੋਏ ਮਿਟੇ ਯਾ ਮਟੌਣ ਨੂੰ
ਸਾਨੂੰ ਕੀਤਾ ਹੈ ਨਸ਼ਟ, ਝੱਲੇ ਬੋਹਤ ਹੈਂ ਕਸ਼ਟ.
ਕਾਯਾਂ ਲਵੋ ਖਾਂ ਪਲਟ ਜੀਂਦੇ ਬਣ ਕੇ ਵਖੌਣ ਨੂੰ
ਗਏ ਕਾਸਤੋਂ ਗਰਕ, ਗਿਆ ਬਦਲ ਫਲਕ,
ਲਵੋ ਹੁਣ ਤਾਂ ਝਲਕ ਛੱਡੋ ਨੀਂਦ, ਘੂਕ ਸੌਣ ਨੂੰ
ਲੋਕ ਜਾਣਦੇ ਟਰਕ ਹੋ ਸਕੇ ਨਾ ਗਰਕ,
ਦਿਤਾ ਵੈਰੀ ਨੂੰ ਝਟਕ ਰੱਖ ਦੇਸ ਦੀ ਰਖੌਣ ਨੂੰ
ਹਿੰਦ ਵਾਲੇ ਸੇਵਕਾਂ ਦੇ ਹੱਥ ਦਖਲੌਣ ਲਈ,
ਕਰੋ ਰਣ ਸਾਫ ਝੰਡ ਜ਼ਾਲਮਾਂ ਦੇ ਲੌਹਣ ਨੂੰ

ਆਯਾ ਗਦਰ ਜਰਨੈਲ ਬਚਾਵਣੇ ਲਈ।

ਵਲੋਂ ਭਾਈ ਰਣਜੀਤ ਜੀ

ਹਿੰਦਸਤਾਨ ਜਾਂ ਦੇਖਿਆ ਗਰਕ ਹੁੰਦਾ,
ਆਯਾ ਗਦਰ ਜਰਨੈਲ ਬਚਾਵਣੇ ਲਈ

ਸ਼ਾਹਨਸ਼ਾਹੀ ਦੇ ਜ਼ੁਲਮ ਦਾ ਤੋੜ ਜਿੰਦਾ,
ਹਿੰਦੀ ਰਾਜ ਦੀ ਨੀਂਓ ਰਖਾਵਣੇ ਲਈ
ਰੋਟੀ ਮਿਲੇ ਨਾ ਜਿਨਾਂ ਨੂੰ ਪੇਟ ਭਰ ਕੇ,
ਤਾਕਤ ਉਨਾਂ ਦੇ ਹੱਥ ਫੜਾਵਣੇ ਲਈ
ਭੁੱਨੇ ਲਿਟਦਿਆਂ ਨੇ ਜਿਨਾਂ ਹੱਡ ਰਗੜੇ,
ਉਨਾਂ ਸੁੱਖ ਦੀ ਨੀਂਦ ਸੁਲਾਵਣੇ ਲਈ
ਜੋਤੇ ਲੋਂਦਿਆਂ ਜਿਨਾਂ ਨੂੰ ਬਰਸ ਗੁਜ਼ਰੇ,
ਰਾਜ ਕਾਜ ਪਰਬੰਧ ਸਖਾਵਣੇ ਲਈ
ਮੇਹਨਤ ਸਖਤ ਕਰਦੇ ਜੇਹੜੇ ਦਿਨੇ ਰਾਤੀਂ,
ਉਨਾਂ ਰਾਹ ਆਜ਼ਾਦੀ ਦੇ ਪਾਵਣੇ ਲਈ
ਦਿਲੋਂ ਕਰਨ ਮਦਦ ਜੋ ਫਰੰਗੀਆਂ ਦੀ,
ਫਿਰਨ ਦੇਸ਼ ਘਾਤੀ ਘਾਤ ਲਾਵਣੇ ਲਈ
ਫੁੱਟ ਪਾਇਕੇ ਪਾੜਦੇ ਅਸਾਂ ਤਾਂਈਂ,
ਦੁਸ਼ਮਨ ਰਾਜ ਦੇ ਦਿਨ ਬਧਾਵਣੇ ਲਈ
ਖਾਤਰ ਪੈਸੇ ਦੀ ਕੌਮ ਨੂੰ ਬੇਚ ਖਾਂਦੇ,
ਛੁਰੀ ਕੌਮ ਦੇ ਗਲੇ ਚਲਾਵਣੇ ਲਈ
ਦਿਨੇ ਰਾਤ ਸੋਚਾਂ ਏਹੀ ਸੋਚਦੇ ਨੇ,
ਦੇਸ਼ ਭਗਤ ਦੇ ਖੂਨ ਵਿਚ ਨਹਾਵਣੇ ਲਈ
ਫੋਕੇ ਬਣ ਲੀਡਰ ਜੇਹੜੇ ਦੇਣ ਧੋਖਾ,
ਪੈਦਾ ਹੋ ਗਏ ਦਗਾ ਕਮਾਵਣੇ ਲਈ
ਫਾਂਸੀ ਦੇਣ ਤੋਂ ਨਾ ਜੇਹੜੇ ਤਰਸ ਕਰਦੇ,
ਰੱਸੇ ਉਨਾਂ ਦੇ ਗਲਾਂ ਵਿਚ ਪਾਵਣੇ ਲਈ

ਜੇਹੜੇ ਮਾਣ ਕਰਦੇ ਜੜ੍ਹਾਂ ਲੰਬੀਆਂ ਦਾ,
ਜੜ੍ਹਾਂ ਓਨਾਂ ਦੀਆਂ ਪੱਟ ਵਖਾਵਣੇ ਲਈ
ਲੁੱਟੀ ਜਾਂਦੇ ਜੋ ਹਿੰਦ ਨੂੰ ਦਿਨੇ ਰਾਤੀਂ,
ਸਬਕ ਉਨਾਂ ਨੂੰ ਖੂਬ ਪੜ੍ਹਾਵਣੇ ਲਈ
ਹਵਾ ਬਾਜ਼ ਬਣ ਕੇ ਜਿੰਦੇ ਡਰ ਫਿਰਦੇ,
ਉਤੇ ਓਨਾਂ ਦੇ ਅੱਗ ਬਰਸਾਵਣੇ ਲਈ
ਚਿੱਟਾ ਮੂੰਹ ਕਰਕੇ ਗਿਟ ਮਿਟ ਕਰਨ ਫਿਰਦੇ,
ਬਿਲਟੀ ਇਨਾਂ ਵਲੈਤ ਨੂੰ ਪਾਵਣੇ ਲਈ
ਸ਼ੈਹਨਸ਼ਾਹੀ ਜੋ ਤਖਤ ਤੇ ਮੌਜ ਕਰਦੀ,
ਝਾੜੂ ਦੇ ਕੇ ਹੱਥ ਤੁਰਾਵਣੇ ਲਈ
ਜੇਲਖਾਨਿਆਂ ਚੋਂ ਕੱਢ ਦੇਸ਼ ਭਗਤਾਂ,
ਗਲੀਂ ਫੁੱਲਾਂ ਦੇ ਹਾਰ ਸਜਾਵਣੇ ਲਈ
ਖਾਤਰ ਦੇਸ ਦੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਵਾਰ ਦਿਤੀ,
ਰੋਸ਼ਨ ਤਿਨਾਂ ਦਾ ਨਾਮ ਕਰਾਵਣੇ ਲਈ
ਨਿਕਲ ਚੁਕੀ ਜੋ ਵਿਦਯਾ ਦੇਸ ਵਿਚੋਂ,
ਵਾਪਸ ਓਸ ਦੇ ਫੇਰ ਲਿਆਵਣੇ ਲਈ
ਜੰਗੀ ਵਿਦਯਾ ਨੂੰ ਦੇ ਕੇ ਨਮਾਂ ਜਾਮਾਂ,
ਹੱਥ ਸੂਰਿਆਂ ਵਾਂਗ ਵਖਾਵਣੇ ਲਈ
ਭੈੜੀ ਛੱਟ ਗੁਲਾਮੀ ਦੀ ਲਾਹ ਸਿਰ ਤੋਂ,
ਨਾਮ ਕੌਮਾਂ ਦੇ ਵਿਚ ਰਖਾਵਣੇ ਲਈ
ਪਈ ਬੁਜ਼ਦਿਲੀ ਕੱਢ 'ਰਣਜੀਤ' ਵਿਚੋਂ,
ਸ਼ੇਰਦਿਲੀ ਨੂੰ ਹੱਥ ਫੜਾਵਣੇ ਲਈ

ਗੱਲਾ ਕਰਨੀਆ ਫੇਰ ਸੁਖੱਲੀਆਂ!

ਵਲੋਂ ਹਿੰਦ ਸੇਵਕ

ਬੈਂਤ

ਕੀਤੇ ਜ਼ਾਲਮਾਂ ਨੇ ਕਤਲ ਲਾਲ ਮੇਰੇ,
ਕਿਸੇ ਰੋਕਿਆ ਨਾ ਦੇ ਕੇ ਬੱਲੀਆਂ ਵੇ
ਗੱਲੀ ਕੋਟ ਉਸਾਰਦੇ ਥੱਕਦੇ ਨਾ,
ਸਮਾਂ ਗਏ ਪਿਛੋਂ ਮਲੋਂ ਤਲੀਆਂ ਵੇ
ਕੋਹੇ ਰਾਕਸ਼ਾਂ ਨੇ ਅੱਖੀਂ ਨੂਰ ਮੇਰੇ,
ਲਾਸ਼ਾਂ ਵਿਚ ਦਰਯਾਵਾਂ ਦੇ ਠੱਲੀਆਂ ਵੇ
ਜਾਂਦੀ ਵਾਰ ਨਾ ਜਿਸ ਦੀਦਾਰ ਕੀਤਾ,
ਬਜੱਣ ਕਾਲਜੇ ਕਿਓਂ ਨਾ ਸੱਲੀਆਂ ਵੇ
ਗਏ ਸੁੱਤਿਆਂ ਤਾਂਈਂ ਜਗਾ ਜੇਹੜੇ,
ਗਏ ਖੋਲ ਮਕਾਰਾਂ ਦੀਆਂ ਕਲੀਆਂ ਵੇ
ਓਨਾਂ ਵਾਸਤੇ ਤੁਸਾਂ ਸੰਵਾਰਿਆ ਕੀ,
ਖਾਲੀ ਅਰਜ਼ੀਆਂ ਹੀ ਲਿਖ ਘੱਲੀਆਂ ਵੇ
ਵੈਰੀ ਜਾਂਣਦਾ ਕੀ ਰੈਜ਼ੋਲੂਸ਼ਨਾਂ ਨੂੰ,
ਜਿਚੱਰ ਪੁੱਠੀਆਂ ਲੇਹਣ ਨਾ ਖਲੀਆਂ ਵੇ
ਮੇਰੇ ਬਾਂਕਿਆਂ ਜੇਡੜੀ ਓਮਰ ਹੋਵੇ,
ਟੰਗੇ ਜਾਂਣ ਫਾਂਸੀ ਵਿਚ ਗਲੀਆਂ ਵੇ
ਤਾਂ ਫਿਰ ਆਖਸਾਂ ਮੈਂ ਸਪੁੱਤੜੀ ਭਾਂ,
ਕਰੇ ਨਾਲ ਕੇਹੜਾ ਮੇਰੇ ਛੱਲੀਆਂ ਵੇ

ਯੁਗੰਤਰ ਆਸ਼ਰਮ ਦਫਤਰ ਹਿੰਦੋਸਤਾਨ ਗ਼

ਤਾਰੀਖ ੧੯੧੬.

ਪਿਆਰੇ ਦੇਸ਼ ਭਗਤ ਜੀ.

ਬੰਦੇ ਮਾਤ੍ਰਮ.

ਬਹੁਤ ਚਿਰ ਤੋਂ ਆਪ ਦਾ ਕੋਈ
ਕਿਰਪਾ ਪਤ੍ਰ ਨਹੀਂ ਆਇਆ· ਤੁਸੀ ਕਿਰਪਾ ਕਰਕੇ ਡਾਕ ਦੁਆਰੇ ਖਬਰ ਭੇਜੋ ਕਿ
ਤੁਸਾਂ ਨੂੰ ਅਖਬਾਰ ਗ਼ਦਰ ਮਿਲਦਾ ਹੈ ਯਾ ਨਹੀਂ· ਅਸੀ ਇਹ ਜ਼ਰੂਰੀ ਸਮਝਦੇ ਕਿ
ਆਪ ਦੇਸ ਭਗਤਾਂ ਦਾ ਵਕਤ ਤੇ ਪੈਸਾ ਬਿਰਥਾ ਨ ਜਾਵੇ ਜੋ ਜ਼
ਅਖਬਾਰ ਛਾਪਨ ਵਿਚ ਖਰਚ ਹੁੰਦਾ ਹੈ. ਆਪ ਦੀ ਸੇਵਾ ਵਿਚ
ਹ ਚਿਠੀ ਭੇਜੀ ਹੈ. ਕਿ ਆਪ ਕਿਰਪਾ ਕਰਕੇ ਦਫਤਰ ਗ਼ਦਰ ਵਿ
ਤਾ ਭੇਜੋ ਕਿ ਆਪ ਨੂੰ ਅਖਬਾਰ ਵੇਲੇ ਸਿਰ ਪੁਜਦਾ ਹੈ ਜਾ
ਜੀ? ਅਤੇ ਇਸ ਤੋਂ ਬਿਨਾ ਆਪ ਆਪਣੇ ਦੋਸਤਾਂ ਤੇ ਸਕੀਰੀਦਾਰਾਂ ਨੂੰ ਭੀ
ਦਰ ਭੇਜਦੇ ਰਿਹਾ ਕਰੋ· ਇਸ ਤਰਾਂ ਉਨਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਕੌਮੀ ਕੰਮ ਵਲ ਲਾਇਆ ਜਾਵੇ
ਆਪ ਇਸ ਬਾਤ ਨੂੰ ਆਪਣਾ ਕੌਮੀ ਫਰਜ਼ ਸਮਝਕੇ ਅਖਬਾਰ ਦੀ ਬਾਬਤ ਜ਼ਰੂਰ ਪਤਾ ਦੇ
ਇਸ ਤੋਂ ਪਿਛੋਂ ਹੀ ਕਦੀ੨ ਪਤਾ ਦਿੰਦੇ ਰਿਹਾ ਕਰੋ· ਜਿਸ ਤੋਂ ਸਾਨੂੰ ਤਸਲੀ ਰਹੇ
ਆਪ ਨੂੰ ਅਖਬਾਰ ਬਰਾਬਰ ਪੌਹਿੰਚਦਾ ਹੈ· ਅਤੇ ਥਾਂ (ਮਕਾਮ) ਬਦਲਦੇ ਵੇਲੇ ਆਪਣੇ
ਤੇ ਨਵੇਂ ਦੋਨੋਂ ਪਤਿਆਂ ਦਾ ਪਤਾ ਦਿਆ ਕਰੋ. ਜਿਸ ਤੋਂ ਪੁਰਾਣੇ ਪਤੇ ਤੇ ਬੰਦ ਤੇ ਨਵੇਂ ਪਤੇ ਤੇ
ਅਖਬਾਰ ਭੇਜਿਆ ਜਾਇਆ ਕਰੇ. ਅਤੇ ਹੋਰਨਾਂ ਯਾਰਾਂ ਮਿਤ੍ਰਾਂ ਦੇ ਪਤੇ ਭੇਜ ਕੇ ਕਿਰਤਾਰਥ ਕਰਨਾ.
ਨਾਂ ਪਤਿਆਂ ਤੇ ਅਖਬਾਰ ਉਨਾਂ ਨੂੰ ਭੀ ਭੇਜ ਦਿਤਾ ਜਾਇਆ ਕਰੂਗਾ.
ਜੇ ਇਸ ਪਤ੍ਰ ਦਾ ਜਵਾਬ ਨ ਆਇਆ· ਤਾਂ ਇਸ ਤੋਂ ਇਹ ਪਰਗਟ ਹੋਵੇਗੀ ਕਿ ਆ
ਅਖਬਾਰ ਆਪ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਮਿਲਦਾ· ਤੇ ਏਸੇ ਕਾਰਨ ਸੇ ਆਪ ਦੇ ਪਤੇ ਤੇ ਅਖਬਾਰ
ਭੇਜਨਾ ਬੰਦ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ. ਉਤਰ ਜਲਦੀ ਦੇਨਾ.

ਦਫਤਰ ਗ਼ਦਰ

ਸਭ ਖਤ ਪਤ੍ਰ ਤੇ ਮਾਇਆ ਦੇ ਗਠੇ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਪਤੇ ਤੇ ਭੇਜਨੇ ਚਾਹੀਏ.

The Editor "Hindustan Gadar"

ਗੁਲਾਮੀ ਦਾ ਜ਼ਹਿਰ

ਰਚਿਤ

ਸ਼੍ਰੀਮਾਨ ਲਾਲਾ ਹਰਦਿਆਲ ਜੀ

ਐਮ. ਏ.

ਐਡੀਟਰ ਹਿੰਦੋਸਤਾਨ ਗਦਰ ਦੇ ਪ੍ਰਬੰਧ ਨਾਲ
ਹਿੰਦੋਸਤਾਨ ਗਦਰ ਪ੍ਰੈਸ ਵਿਚ ਤਿਆਰ ਹੋਕੇ ਛਪੀ।

ਯੁਗਾਂਤਰ ਆਸ਼੍ਰਮ ਦਫ਼ਤਰ ਹਿੰਦੋਸਤਾਨ ਗਦਰ ਵਿਚੋਂ
ਇਹ ਪੁਸਤਕ ਹਰ ਇਕ ਭਾਈ ਨੂੰ ਮੁਫ਼ਤ ਮਿਲ ਸਕਦਾ ਹੈ।

ਸੰ: ੧੯੧੮

ਮਿਲਣੇ ਦਾ ਪਤਾ:
The Editor "Hindustan Gadar"
P. O. Box 895
San Francisco, Cal, U.S.A.

ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ.   ਗਿਣਤੀ 4000

ਗੁਲਾਮੀ ਦਾ ਜ਼ੈਹਿਰ

ਇੱਕ ਤਵਾਰੀਖੀ ਲੇਖ

ਹਿੰਦੋਸਤਾਨ ਵਿੱਚ ਗੁਲਾਮੀ ਦਾ ਜ਼ੈਹਿਰ ਕੌਮ ਦੇ ਹਰ ਰਗ ਅਤੇ ਪੱਠੇ ਵਿੱਚ ਨਿਵਾਸ ਕਰ ਗਿਆ ਹੈ· ਇਸ ਦੇ ਕਾਰਨ ਪ੍ਰਜਾ ਦਾ ਬਲ ਘਟ ਗਿਆ ਹੈ, ਦਿਨੋਂ ਦਿਨ ਇਜ਼ਤ ਮਿੱਟੀ ਵਿੱਚ ਰੁਲਦੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ· ਦੁੱਖਾਂ ਉੱਤੇ ਦੁੱਖ ਵਧਦੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ· ਇਨਸਾਨੀਅਤ ਦੀ ਪਦਵੀ ਤੋਂ ਡਿਗ ਕੇ ਗੁਲਾਮੀ ਦੇ ਰਾਹ ਪੁਰ ਅਗ੍ਹਾਂ ਕਦਮ ਮਾਰ ਰਹੇ ਹਨ· ਅਤੇ ਪ੍ਰਜਾ ਗੁਰੂ ਅਤੇ ਹੌਲੇ ਪਰੋਫੈਸਰ ਅਤੇ ਵਿਦਯਾਰਥੀ ਲਿਖਾਰੀ ਅਤੇ ਪਾਠਕ ਸਾਰੇ ਹੀ ਜਲਦੀ ਜਲਦੀ ਤੁਰੇ ਜਾ ਰਹੇ ਹਨ· ਗੁਲਾਮੀ ਦੇ ਜ਼ੈਹਰ ਤੋਂ ਜੋ ਭਿਆਨਕ ਨਤੀਜੇ ਪ੍ਰਗਟ ਹੁਏ ਹਨ· ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਅਸਰ ਹਿੰਦੂ ਅਤੇ ਮੁਸਲਮਾਨ ਦੋਹਾਂ ਕੌਮਾਂ ਦੇ ਸਨਥਾਨਾਂ ਵਿੱਚ ਗੁਲਾਮੀ ਜੋ ਬੁਨਿਆਦ ਹੈ, ਜਿਸ ਦੇ ਉੱਤੇ ਸਾਰੀ ਇਮਾਰਤ ਖੜੀ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ· ਸਾਡਾ ਇਲਮ ਅਤੇ ਅਦਬ ਭੀ ਗੁਲਾਮੀ ਦਾ ਘਰ ਹੈ। ਇਲਮ ਅਤੇ ਅਦਬ ਕੌਮ ਦੇ ਖਿਆਲਾਂ ਦਾ ਸ਼ੀਸ਼ਾ ਹੈ, ਕੌਮ ਦੀ ਦਮਾਗੀ ਖੁਰਾਕ ਹੈ· ਜਿਸ ਦੇਸ਼ ਵਿੱਚ ਐਸੇ ਹੀ ਦੇ ਸਾਹਤ ਦਾ ਰਵਾਜ ਹੋਵੇ, ਉਥੇ ਆਜ਼ਾਦੀ ਅਤੇ ਧਰਮ ਦਾ ਵਾਧਾ ਹੋਣਾ ਨਾਮੁਮਕਨ ਹੈ· ਜੇ ਕਰ ਬਬੂਲ ਬੀਜੇ ਜਾਣ ਤਾਂ ਅੰਬ ਨਹੀਂ ਪੈਦਾ ਹੋ ਸਕਦੇ·

ਇਸ ਲੇਖ ਵਿੱਚ ਮੈਂ ਇਹ ਪ੍ਰਗਟ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਸਾਡੇ ਆਦਰਸ਼ ਗੁਲਾਮੀ ਦੇ ਰੰਗ ਵਿੱਚ ਡੁਬੇ ਹੋਏ ਹਨ. ਗੁਲਾਮੀ ਦੁਨੀਆ ਵਿੱਚ ਹਰ ਜਗਾ ਹੈ ਮਗਰ ਹਿੰਦੋਸਤਾਨ ਵਿੱਚ ਤਾਂ ਹੱਦ ਟੁਟ ਗਈ· ਸਮਝਦਾਰ ਪੁਰਸ਼ ਦੇ ਵਾਸਤੇ ਇਹ ਸਾਰਾ ਗੁਲਾਮੀ ਦਾ ਅਡੰਬਰ ਕੈਦ ਖਾਨੇ ਤੋਂ ਘਟ ਨਹੀਂ·

ਹਿੰਦੋਸਤਾਨ ਦੀ ਤਵਾਰੀਖ ਕਹਾਣੀਆਂ ਵਿੱਚੋਂ ਮਾਲੂਮ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਸ਼ੁਰੂ ਤੋਂ ਹੀ ਰਾਜੇ ਰਾਣੀਆਂ ਦੇ ਗੀਤ ਗਾਏ ਗਏ ਹਨ· ਰਾਜੇ ਤੋਂ ਬਿਨਾ ਕੋਈ ਕਾਰਜ ਸਿਧ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ· ਰਾਜਾ ਅਤੇ ਪ੍ਰਜਾ ਇਹ ਦੋ ਲਫਜ਼ ਐਸੇ ਘੜੇ ਗਏ ਹਨ· ਗੁਲਾਮੀ ਕੌਮ ਦੇ ਦੋਹਾਂ ਹੱਥਾਂ ਵਿੱਚ ਹੱਥਕੜੀ ਲਾ ਦਿੱਤੀ· ਬ੍ਰਾਹਮਣਾਂ ਨੇ ਰਾਜਿਆਂ ਦੀ ਉਪਮਾ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਸਾਰੇ ਹੀ ਮਸਤ ਹੋ ਗਏ· ਬਰਾਬਰੀ ਦੇ ਉੱਚੇ ਅਸੂਲ ਨੂੰ ਭੁਲ ਕੇ ਰਾਜਿਆਂ ਦੇ ਅੱਗੇ ਆਪ ਹਲਕਾ ਬਗੋਸ਼ ਬਣ ਆਪ ਆਪਣਾ ਮੱਥਾ ਜ਼ਮੀਨ ਤੇ ਰਗੜਨ ਲੱਗਾ· ਗੁਲਾਮੀ ਦਾ ਹਾਰ ਆਪਣੇ ਗੱਲ ਵਿੱਚ ਆਪ ਪਾ ਲਿਆ· ਰਾਜੇ ਦੀ ਉਪਮਾ ਵਿੱਚ ਕਵੀਆਂ ਰਾਜਿਆਂ ਦੀ ਉਪਮਾ ਵਿੱਚ ਕਵਿਤਾ ਲਿਖ ਕੇ ਆਪਣੀ ਕਲਮ ਨੂੰ ਕਲੰਕ ਲਾਇਆ ਜਿਸ ਕਵੀ ਨੇ

ਉਸ ਨੂੰ ਅਸੀਂ ਮਨੁਸ਼ ਜਾਤੀ ਦਾ ਦੁਸ਼ਮਣ ਸਮਝਦੇ ਹਾਂ, ਚਾਪਲੂਸੀ ਦਾ ਅਸੂਲ ਹਰ ਕੌਮ ਦੇ ਲਈ ਐਸਾ ਹੀ ਜਿਵੇਂ ਸਰੀਰ ਵਿਚੋਂ ਖੂਨ, ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਇਹ ਅਸੂਲ ਕਮਜ਼ੋਰ ਹੋਊਗਾ, ਉਨਾਂ ਹੀ ਪ੍ਰਜਾ ਨੂੰ ਜਾਂਦੇ ਦੁਖ ਹੋਵੇਗਾ।

ਵੇਦਾਂ ਵਿੱਚ ਹੀ ਖੁੰਦ ਗੁਰੂ ਪੁਜਾਰੀ ਅਤੇ ਰਾਜਿਆਂ ਦੀ ਉਪਮਾਂ ਦੇ ਪੁਲ ਬੰਨ੍ਹਣੇ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿਤੇ ਹਨ, ਉਪਨਿਸ਼ਦਾਂ ਵਿੱਚ ਭੀ ਰਾਜੇ ਬਰ੍ਹਮਾਹ ਦੀ ਪਦਵੀ ਤੇ ਬੈਠੇ ਹੋਏ ਨਜ਼ਰ ਔਂਦੇ ਹਨ, ਸੁਣਦੇ ਹੈਂ ਕਿ ਰਾਜਾ "ਜਨਕ" ਬੜਾ ਗਿਆਨੀ ਸੀ, ਫਲਾਨਾਂ ਰਾਜਾ ਬੜਾ ਪਰਮਾਤਮਾਂ ਸੀ, ਹੋਰ ਇਥੋਂ ਤੱਕ ਨੌਬਤ ਪੁਜੀ ਕਿ ਰਾਜਾ ਕਿਸੀ ਦਾ ਲਕਬ ਕੁਦਰਤਨ ਵਿਚੋਂ ਔਹ ਲਗਾ ਕਦੇ ਗਿਆਨੀ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਪ੍ਰਜਾ ਦੀ ਹਸਤੀ ਹੀ ਚਾਪਲੂਸੀ ਦੇ ਕੁਦਰਤੀ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਦਰੂਪ ਹੈ, ਉਹ ਗਿਆਨੀ ਕਿਵੇਂ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਏ ਮਤਾਂ ਦੇ ਅਲਗ ੨ ਸ਼ਬਦਾਂ ਨੂੰ ਮਿਲੋ ਤਾਂ ਕਿਸੀ ਸ਼ਬਦ ਦਾ ਨਿਰਾਦਰ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਜੁਹ ਆਈਏ ਮਹਾਂਭਾਰਤ ਅਤੇ ਰਮਾਇਣ ਤਕ, ਉਥੇ ਤਾਂ ਰਾਜਾ ਪੂਜਾ ਦਾ ਤੂਫਾਨ ਬਹੁਤ ਹੀ ਵਧ ਗਿਆ ਹੈ। ਅਖਲਾਕੀ ਗਿਰਾਵਟ ਦੀ ਚੜ੍ਹਦੀ ਅੰਤ ਤੇਜ਼ੀ ਨਾਲ ਵਧ ਰਹੀ ਹੈ, ਬੁਲ ਮਿਰਚਾਂ ਦਾ ਰੰਗ ਚੜ੍ਹਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ, ਰਾਜੇ ਨੂੰ ਦੇਵਤਾ ਅਤੇ ਈਸ਼੍ਵਰ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਰਮਾਇਣ ਵਿਚ ਲਿਖਿਆ ਹੈ, ਕਿ ਰਾਜਾ ਕੌਮ ਦਾ ਜੋੜ ਹੈ, ਕੌਮ ਦਾ ਰਖਸ਼ਕ ਹੈ, ਕੌਮ ਦਾ ਦੇਹ ਹੈ, ਏਹ ਨਹੀਂ ਲਿਖਿਆ ਕਿ ਕੌਮ ਦਾ ਦੁਸ਼ਮਣ ਹੈ, ਲੁਟੇਰਾ ਹੈ, ਕਾਮਚੋਰ ਹੈ, ਚੋਰ ਲੁਗਾਮ ਰਾਜੇ ਹੀ, ਮਹਾਂਭਾਰਤ ਅਤੇ ਰਮਾਇਣ ਵਿੱਚ ਦੇਵਤਾ ਉਪਰ ਭੁਲਦੇ ਨਜ਼ਰ ਔਂਦੇ ਹਨ, ਰਾਜਿਆਂ ਰਾਜੇ ਦੇ ਬੱਚੇ ਤੇ ਤਾਂ ਕੋਈ ਘੱਟ ਹੈ ਹੀ ਨਹੀਂ, ਏਹ ਰੰਗ ਚੜ੍ਹਿਆ ਪਰ ਅਕਠ ਕਰ ਛਡਿਆ ਹੈ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਸਭ ਕਿਸਮ ਦੇ ਲੁਟੇਰੇ ਅਤੇ ਖੂਨ ਖ੍ਹਾਰ ਜਾਨਵਰ ਅਪਨੀਆਂ ਦਾੜ੍ਹਾਂ ਅਤੇ ਚੀਖਿਆੜਾਂ ਨਾਲ ਦਿਲ ਹਲੌਂਦੇ ਹਨ, ਅਤੇ ਰਾਜਾ ਭੀ ਨੇਮ ਦੇ ਰਸ਼ ਜੋ ਇਕ ਦੂਜੇ ਦਾ ਖੂਨ ਪੀ ਜਾਂਦੇ ਅਤੇ ਹਤਿਆ ਨੂੰ ਪੁੰਨ ਸਮਝੇ, ਰਮਾਇਣ ਦੇ ਸ਼ੁਰੂ ਵਿੱਚ ਬਾਲਮੀਕ ਜੀ ਨਾਰਦ ਜੀ ਤੋਂ ਪੁਛਦੇ ਹਨ, ਕਿ ਜਗਤ ਵਿੱਚ ਕੌਣ ਪੁਰਸ਼ ਸਭ ਤੋਂ ਜਾਦੇ ਗੁਣਵਾਨ ਹੈ, ਤਾਂ ਨਾਰਦ ਮੁਨ ਨੂੰ ਬਿਨਾਂ ਇਕ ਰਾਜੇ ਦੇ ਹੋਰ ਕੋਈ ਪਰਮਾਤਮਾਂ ਹੀ ਨਜ਼ਰ ਨਾ ਆਇਆ, ਏਸੇ ਤੋਂ ਰਮਾਇਣ ਦਾ ਅਸਲੀ ਮਨੋਰਥ ਪਹਿਲੇ ਪਤੇ ਤੋਂ ਪ੍ਰਗਟ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਯਾਨੀ ਰਾਜਾ ਪੂਜਾ ਜੋ ਮੂਰਤੀ ਪੂਜਾ ਨਾਲੋਂ ਹਜਾਰ ਦਰਜੇ ਜਾਦੇ ਖਤਰਨਾਕ ਚੀਜ਼ ਹੈ, ਅਸੀਂ ਪੁਛਦੇ ਹਾਂ, ਕਿ ਜੇ ਪੁਰਸ਼ ਆਪ ਨੀ ਆਇਆ ਨਾਲ ਕੁਝ ਧੰਨ ਨਹੀਂ ਕਮੌਂਦਾ ਅਤੇ ਦੂਜਿਆਂ ਦੇ ਪੈਸੇ ਤੇ ਐਸ਼ ਲੁਟਦਾ ਹੈ, ਉਹ ਕਿਵੇਂ ਗੁਣਿਆਂ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਅਸੀਂ ਏਹ ਪੁਛਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਜੋ ਪੁਰਸ਼ ਸਿਧਾ ਸਤ ਤੇ ਬੈਠਕੇ ਆਪਣੇ ਦੂਜਿਆਂ ਨਾਲੋਂ ਵਡ ਸਮਝੇ ਉਹ ਕਿਵੇਂ ਪਰਮਾਤਮਾਂ ਕਿ ਰਾਜਾ ...

ਏਹ ਪੁਛਦੇ ਹੈਂ, ਕਿ ਜੇ ਪੁਰਸ਼ ਰਥ ਵਿੱਚ ਬੈਠ ਕੇ ਸਜ ਧਜ ਨਾਲ ਬਾਹਿਰ ਨਿਕਲਦਾ ਹੈ, ਅਤੇ ਮੂਰਖ ਲੋਕਾਂ ਤੇ ਆਪਣਾ ਦਾਬ ਜਮੌਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਉਹ ਧਰਮਾਤਮਾਂ ਕਿਵੇਂ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਰਾਜਾ ਪਨ ਹੋਰ ਚੀਜ਼ ਹੈ ਅਤੇ ਇਨਸਾਨੀਅਤ ਹੋਰ ਬਾਤ ਹੈ, ਇਨਾਂ ਦੋਹਾਂ ਵਿੱਚ ਜ਼ਮੀਨ ਅਸਮਾਨ ਦਾ ਫਰਕ ਹੈ, ਰਮਾਇਣ ਵਿੱਚ ਜੋ ਗੁਲਾਮੀ ਦੇ ਖਿਆਲ ਭਰੇ ਹੋਏ ਹਨ, ਉਨਾਂ ਨੂੰ ਪੜ੍ਹ ਕੇ ਚੰਗੀ ਤੋਂ ਚੰਗੀ ਕੌਮ ਬਰਬਾਦ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ, ਜਦ ਹਿੰਦੂ ਉਗਾਹ ਆਪਣੇ ਰਮਾਇਣ ਨੂੰ ਪੜ੍ਹਦੇ ਹਨ, ਤਾਂ ਜਾਣੋ ਆਪਣਾ ਸਿਆਪਾ ਆਪ ਕਰਦੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ,

ਰਾਜੇ ਦੀ ਉਪਮਾਂ ਰਮਾਇਣ ਦਾ ਧੌਗਿਸ਼ ਸਬਕ ਹੈ, ਥਾਂ ਥਾਂ ਖਾਸ ਤੌਰ ਤੇ ਰਾਜੇ ਦੀ ਉਪਮਾਂ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਇਰੀ ਦਾ ਜ਼ੋਰ ਲਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ, ਜ਼ਰਾ ਸੋਚਣੇ ਦੀ ਜਗਾ ਹੈ, ਕਿ ਏਸ ਕਾਰਨ ਦੀ ਕੀ ਲੋੜ ਸੀ, ਜੇ ਤੂੰ ਰਾਮ ਚੰਦਰ ਦਾ ਇਤਹਾਸ ਸੁਨੌਣਾ ਸੀ, ਤਾਂ ਏਹ ਵਾਧੂ ਭਟਾਂ ਦਾ ਪੇਸ਼ਾ ਕਿਉਂ ਅਖਤਿਆਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ, ਰਮਾਇਣ ਦਾ ਅਸਲੀ ਮਨਸ਼ਾ ਕੌਮ ਨੂੰ ਛੜੀ ਕੌਮ ਦੀ ਗੁਲਾਮੀ ਵਿੱਚ ਪਾਉਣਾ ਸੀ, ਜਿਵੇਂ ਪੁਰਾਣ ਬ੍ਰਾਹਮਣਾਂ ਦੇ ਹਥਿਆਰ ਹਨ, ਏਸੇ ਤਰਾਂ ਰਮਾਇਣ ਅਤੇ ਮਹਾਂ ਭਾਰਤ ਛੜੀਆਂ ਦੇ ਸ਼ਾਸਤ੍ਰ ਅਤੇ ਸ਼ਸਤ੍ਰ ਹਨ, ਜਿਨਾਂ ਦੀ ਮਦਦ ਨਾਲ ਇਨਾਂ ਨੇ ਸਾਰੀ ਦੀ ਸਾਰੀ ਕੌਮ ਨੂੰ ਗੁਲਾਮੀ ਦੇ ਪਿੰਜਰੇ ਵਿੱਚ ਬੰਦ ਕਰ ਛਡਿਆ ਹੈ, ਅਖੀਰ ਵਿੱਚ ਦੋਵੇਂ ਬਦਮਾਸ਼ ਮਿਲ ਗਏ, ਅਤੇ ਇਕ ਦੂਜੇ ਦੀ ਵਡਿਆਈ ਕਰਨ ਲਗੇ (ਹਮ ਭਲੇ ਤੁਮ ਭਲੇ) ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਭੀ ਲੁਟਣ ਅਤੇ ਛੜੀ ਭੀ ਲੁਟਣ, ਪ੍ਰਜਾ ਭੋਲੀ ਤਮਾਸ਼ਾ ਵੇਖੇ, ਸਗੋਂ ਦੋਹਾਂ ਦੇ ਅਗੇ ਸੀਸ ਨਿਵਾਵੇ, ਸ੍ਵਾਮੀ ਦਯਾਨੰਦ ਜੀ ਨੇ ਬ੍ਰਾਹਮਣਾਂ ਦੀ ਖੁਦ ਗਰਜ਼ੀ ਅਤੇ ਚਾਲ ਬਾਜ਼ੀ ਦਾ ਖੂਬ ਪੋਲ ਖੋਲਿਆ, ਮਗਰ ਉਹ ਛੜੀਆਂ ਦੀ ਤੌਹੀਨ ਨਾਂ ਪੁਜੇ ਸਗੋਂ ਰਾਜਿਆਂ ਅਤੇ ਮਹਾਂ ਰਾਜਿਆਂ ਦੇ ਅਗੇ ਪਿਛੇ ਹੀ ਫਿਰਦੇ ਰਹੇ, ਸਦੀਆਂ ਤੋਂ ਜੋ ਪੜਦਾ ਕੌਮ ਦੀ ਅਖਾਂ ਤੇ ਪਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ, ਉਸ ਦਾ ਇਕ ਦਮ ਵਿੱਚ ਦੂਰ ਕਰਨਾਂ ਅੱਤ ਕਠਨ ਸੀ। ੫
ਯਾਦ ਰਖਣਾ ਚਾਹੀਏ ਕਿ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਅਤੇ ਛੜੀ ਦੋਵੇਂ ਹੀ ਕੌਮ ਦੇ ਦੁਸ਼ਮਣ ਰਹੇ ਹਨ,

ਰਮਾਇਣ ਵਿੱਚ, ਲਿਖਿਆ ਹੈ, ਕਿ ਸ਼ਹਿਰ ਦੇ ਸਾਰੇ ਲੋਕ ਅਕਠੇ ਹੋਕੇ ਰਾਮ ਚੰਦਰ ਜੀ ਦੀ ਤਾਜਪੋਸ਼ੀ (ਤਾਜ ਪੌਹਨਣਾ) ਦੀ ਵਧਾਈ ਦੇਣ ਆਏ ਸਨ, ਬਸ, ਵਿਚਾਰੀ ਪ੍ਰਜਾ ਦਾ ਏਤਨਾਂ ਹੀ ਅਖਤਿਆਰ ਰਹਿ ਗਿਆ ਸੀ, ਕਿ ਆਪਣੇ ਮਾਲਕ ਦੇ ਨਾਮ ਤੇ ਕੁਰਬਾਨ ਹੋ ਜਾਵੇ, ਮਗਰ ਕੋਈ ਨਾਂ ਕੋਈ ਮਾਲਕ ਹੋਣਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਸੀ, ਰਮੈਣ ਰਾਜੇ ਨੂੰ ਆਦਰਸ਼ ਦੇ ਤੌਰ ਤੇ ਨੌਜਵਾਨਾਂ ਦੇ ਸਾਮ੍ਹਣੇ ਪੇਸ਼ ਕਰਨਾ ਕੌਮ ਦੇ ਹੱਕ ਵਿੱਚ ਕੰਡੇ ਬੀਜਣਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਕੌਮ ਦਾ ਸਿਰ ਹਮੇਸ਼ਾ ਰਾਜਾ ਗਾਹੀ ਦੇ ਅਗੇ ਝੁਕਿਆ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਜੋ ਦੇਵਤੇ ਰਬ ਰਾਜ ਪੂਜਾ ਵਿੱਚ ਜਪੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ, ਉਸ ਵਿੱਚ ਆਜ਼ਾਦ ਮਜ਼ਾਜ ਅਤੇ ਦਲੇਰ ਆਦਮੀ ਜਾਏ ਪੈਦਾ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦੇ

ਏਤੋਂ ਹੋਰ ਰਾਜਨੀਤੀ ਦੀ ਹਾਲਤ ਪਰ ਏ ਵਿਚਾਰ ਦਲੀਂ ਵੇਖਿਆ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਗੁਲਾਮੀ ਦੀ ਘਰ ਵੇਲਾਂ ਦਮਾਗ਼ੀ ਪ੍ਰੇਸ਼ਾਨ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਰਾਜਾ ਰਾਮ ਚੰਦਰ ਜੀ ਦੀ ਇਜ਼ਤ ਏਸ ਲਈ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਆਪਣੇ ਪਿਤਾ ਦੀ ਆਗਿਆਕਾਰੀ ਵਿਚ ਕੋਈ ਕਸਰ ਬਾਕੀ ਨਾਂ ਰਖੀ; ਪਿਤਾ ਦਾ ਬਚਨ ਪੂਰਾ ਕੀਤਾ, ਪਿਤਾ ਦੇ ਇਸ਼ਾਰੇ ਨੂੰ ਹੁਕਮ ਜਾਣ ਕੇ ਮੰਨਿਆ; ਪਿਤਾ ਦੇ ਬਚਨ ਨੂੰ ਪਾਲਣ ਲਈ ਦੁਖ ਝੱਲਿਆ। ਆਗਿਆਕਾਰੀ ਅਤੇ ਸਚਾਈ ਦੇ ਹਾਂ ਅਸੂਲਾਂ ਦੇ ਪੂਰਾ ਕਰਨ ਵਿਚ ਕਮਾਲ ਕਰ ਦਿਖਾਇਆ ਖੂਬ ਸਾਹਬ ਖੂਬ। ਇਕ ਇਸਤ੍ਰੀ ਦੇ ਮਜ਼ਬੂਰ ਰਾਜਾ ਦੀ ਬੇਹੂਦਾ ਗੱਲ ਨੂੰ ਮੰਨ ਕੇ ਦੂਜਿਆਂ ਫਰਜ਼ਾਂ ਨੂੰ ਤਿਆਗ ਦੇਣਾ, ਕੇਵਲ ਮਿਆਨਕ ਦੀ ਬਾਤ ਹੈ। ਜੇ ਉਸ ਨੂੰ ਫਰਜ਼ ਮੰਨ ਭੀ ਲਿਆ ਜਾਵੇ। ਪਹਿਲੇ ਰਾਜਾ ਦਸਰਥ ਦਾ ਕੁਕੇਈ ਨੂੰ ਵਰ ਦੇਣਾ ਹੀ ਮੂਰਖਪੁਣਾ ਸੀ। ਏਹ ਪੁਰਾਣੇ ਜ਼ਮਾਨੇ ਦੀ ਬਾਤ ਗੁਲਾਮੀ ਦੀ ਮਿਸਾਲ ਸੀ। ਫੇਰ ਰਾਮ ਚੰਦਰ ਜੀ ਦਾ ਇਕ ਬੇਵਕੂਫ਼ ਇਸਤ੍ਰੀ ਦੀ ਬਾਤ ਨੂੰ ਇਤਨਾ ਮੰਨਣਾ ਆਸਚਰਜ ਵਿਆਹ ਪੁਣਾ ਸੀ। ਪਿਤਾ ਦੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦੇ ਨਾਲ ਬੇਟੇ ਦੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦਾ ਹੁੰਦਿਆ ਸਲਬੀ ਰਖਣੀ ਹੀ ਗੁਲਾਮੀ ਦੀ ਜੜ੍ਹ ਹੈ। ਸਾਡੇ ਭਾਰਤ ਵਿਚ ਧਰਮ ਪੁਸਤਕਾਂ ਦੇ ਵਿਸ਼ੇ ਤੋਂ ਪ੍ਰਗਟ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਕਿ ਪਿਤਾ ਦੀ ਮੂਰਤੀ ਨੂੰ ਦੀਵੇ ਨੂੰ ਇਕ ਉਚਾ ਆਦਰਸ਼ ਦਸਿਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਜਿਸ ਦੇਸ਼ ਵਿਚ ਪਿਤਾ ਨੂੰ ਬੇਟੇ ਤੇ ਸਾਰੇ ਅਖਤਿਆਰ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਅਤੇ ਬੇਟੇ ਸਾਰੇ ਆਗਿਆਕਾਰ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਉਥੇ ਜਿਸ ਤੋਂ ਹੀ ਗੁਲਾਮੀਆਂ ਆਦਤਾਂ ਪੈਦਾ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ। ਅਤੇ ਆਤਮਾ ਦੀ ਤਰੱਕੀ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ। ਜਦ ਇਕ ਨੌਜਵਾਨ ਦਾ ਪਹਿਲਾ ਫਰਜ਼ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਪਿਤਾ ਦੀ ਗੁਲਾਮੀ ਕਰੇ। ਸਗੋਂ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਆਪਣੇ ਆਦਰਸ਼ ਅਤੇ ਦਮਾਗ਼ੀ ਤਰੱਕੀ ਦੀ ਧੁਨ ਵਿਚ ਲਗਾ ਰਹੇ। ਆਪਣੇ ਅਸੂਲ ਆਪ ਕਾਇਮ ਕਰੇ ਭਾਵੇਂ ਬਾਪ ਦਾਦਾ ਅਤੇ ਪੜਦਾਦਾ ਸਾਰੇ ਹੀ ਵਿਰੁਧ ਹੋਵਣ। ਏਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਮਾਨੁਸ਼ ਜਾਤੀ ਦੀ ਵਧ ਪ੍ਰਫੁਲਤਾ ਹੈ। ਜਦ ਆਗਿਆਕਾਰੀ ਨੂੰ ਸਭ ਤੋਂ ਵਡਾ ਫਰਜ਼ ਸਮਝਿਆ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਪਿਤਾ ਅਤੇ ਪੁਤ੍ਰ ਪੋਤੇ ਅਤੇ ਪੜੋਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਇਕ ਕਾਫਲਾ ਬਣ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਸਾਰਿਆਂ ਦੀ ਨੱਕ ਵਿਚ ਇਕੋ ਹੀ ਨਕੇਲ ਹੈ। ਫੇਰ ਨਵੇਂ ਖਿਆਲ ਸਾਰੇ ਹੀ ਦਬ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਹੌਸਲਾ ਮਾਰਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਸੁਧ ਅਚਰਜ ਸ਼ਕਤੀ ਪੈਦਾ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ। ਜੋ ਕਿ ਪੁਰਾਣੀ ਲਕੀਰ ਦੇ ਫਕੀਰ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਆਪਣੀ ਆਜ਼ਾਦ ਰਾਏ ਨੂੰ ਪ੍ਰਗਟ ਕਰਨਾ ਗੁਨਾਹ ਸਮਝਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਬਜ਼ੁਰਗਾਂ ਦੀ ਗੁਲਾਮੀ ਦਾ ਸਿੱਕਾ ਹੀ ਏਸ ਸਮਝਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਵਡਿਆਂ ਦੇ ਭੈ ਅਤੇ ਲਿਹਾਜ਼ ਨਾਲ ਨੌਜਵਾਨ ਮਿੱਟੀ ਦੇ ਮਾਧੋ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਕੌਮ ਦਾ ਨਾਂ ਇਕ ਹੀ ਸੋਚ ਵਿਚ ਫਸਦਾ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਉਸ ਦਾ ਪੁੱਲਦੇ ਹੋਏ ਅੱਤਾ ਕਰਨੇ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਉਸ ਦਾ ਪਸਾਰ ਉਤੇ ਹੀ [illegible] ਹੈ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਮਾਤ੍ਰ ਪਿਤਾ ਦੇ ਗੁਲਾਮੀ ਨਾਲ ਜਾਤੀ ਅਤੇ ਮਨੁਸ਼ਤਾ ਉਤੇ ਨਹੀਂ [illegible] ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਮਤਾ

ਅਸੂਲ ਸਾਫ਼ ਪ੍ਰਗਟ ਹੈ। ਇਸਤ੍ਰੀ ਕੇਵਲ ਮਾਲ ਅਸਬਾਬ ਦੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੈ। ਉਸ ਦੇ ਕੋਈ ਹੱਕ ਨਹੀਂ ਹਨ। ਇੱਕ ਪਾਸੇ ਪਤੀ ਨੇ ਠੋਕ੍ਰ ਮਾਰੀ। ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਪ੍ਰਜਾ ਨੇ ਧੱਕੇ ਦੇ ਦਿਤੇ। ਸਭ ਆਪੋ ਆਪਣੀ ਬਾਤ ਕਹਿ ਗਏ। ਮਗਰ ਸੰਤਾਨ ਦੀ ਬੇਨਤੀ ਬਾਰੇ [illegible] ਕਿਸੇ ਨੇ ਵੀ ਕਿ ਕੱਢੇ ਨੇ ਸੀਤਾ ਜੀ ਦੇ ਖਿਆਲਾਂ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਪੁਛਿਆ। ਏਸ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਏਹ ਬਾਤ ਖਿਆਲ ਕਰਨ ਦੇ ਜੋਗ ਹੈ। ਕਿ ਪਤੀ ਨੂੰ ਰਾਮਾਇਣ ਨੇ ਅਤੇ ਦੂਜੇ ਸ਼ਾਸਤ੍ਰਾਂ ਵਿੱਚ ਈਸ਼੍ਵਰ ਦਾ ਦਰਜਾ ਦਿਤਾ ਹੈ (ਪਤੀ ਪਰਮੇਸ਼੍ਵਰ) ਇੱਕ ਆਮ ਸਨਸਕ੍ਰਿਤ ਦੀ ਮਸਾਲ ਹੈ। ਮਨੂ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਲਿਖ ਗਏ ਹਨ। ਕਿ ਇਸਤ੍ਰੀ ਹਮੇਸ਼ਾ ਬਾਪ ਪਤੀ ਜਾਂ ਲੜਕੇ ਦੀ ਨਿਗਰਾਨੀ ਵਿੱਚ ਰਹੇ। ਆਜ਼ਾਦ ਕਦੀ ਨਾਂ ਰਹੇ। ਏਹ ਸਾਰੇ ਹਿੰਦੂ ਸ਼ਾਸਤ੍ਰਾਂ ਦਾ ਨਿਚੋੜ ਹੈ। ਰਾਮਾਇਣ ਤੋਂ ਸਾਡੀ ਔਰਤਾਂ ਦਾ ਇਸ ਕਦ੍ਰ ਗੁਲਾਮ ਸੁਭਾਵ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਕਿ ਆਪ ਹੀ ਧਰਮ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਡੇ ਕੁਲ ਪਤੀ ਦੇ ਹਵਾਲੇ ਕਰ ਦਿੰਦੀਆਂ ਹਨ। ਸ੍ਰੀ ਰਾਮ ਚੰਦ੍ਰ ਜੀ ਨੇ ਇਸਤ੍ਰੀਆਂ ਨੂੰ ਕਿਹਾ ਕਿ ਤੁਸਾਂ ਆਪਣੇ ਪਤੀ ਪਾਸੋਂ ਉਪਦੇਸ਼ ਲੈ ਲੈਣਾ। ਅਸੀਂ ਤੁਹਾਡੇ ਪਤੀਆਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਚਾਰ ਕਰ ਦੇਵਾਂਗੇ। ਏਹ ਆਦਰਸ਼ ਰਾਮਾਇਣ ਵਿੱਚ ਸਿਖਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਸਤ੍ਰੀ ਦੀ ਗੁਲਾਮੀ ਦੀ ਜੜ੍ਹ ਕੇਵਲ ਏਹੀ ਅਸੂਲ ਹੈ। ਜੋ ਇਸਤ੍ਰੀ ਆਪਣੇ ਆਤਮਾਂ ਅਤੇ ਸ਼ਰੀਰ ਨੂੰ ਕੂੜ ਸਮਝੇ। ਆਪਣੇ ਹੀ ਆਤਮਾਂ ਅਤੇ ਸ਼ਰੀਰ ਨੂੰ ਪਤੀ ਦੀ ਪਰਸਤਗੀ ਵਿੱਚ ਮਿਲਾ ਦੇਵੇ। ਉਹ ਇਸਤ੍ਰੀ ਹਮੇਸ਼ਾ ਬੇਵਕੂਫ਼ ਤੇ ਦਸ ਤਾਂਈਆਂ ਦਾਰ ਰਹੇਗੀ। ਰਾਮਾਇਣ ਦਾ ਅਸਲੀ ਮਨੋਰਥ ਏਹੀ ਹੈ। ਕਿ ਪ੍ਰਜਾ ਰਾਜੇ ਦੀ ਗੁਲਾਮ ਰਹੇ। ਬੇਟੇ ਪਿਤਾ ਦੇ ਗੁਲਾਮ ਰਹਿਣ ਅਤੇ ਇਸਤ੍ਰੀ ਪਤੀਆਂ ਦੀ ਗੁਲਾਮ ਰਹੇ।

ਮਹਾਂ ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ ਇਸਤ੍ਰੀ ਦੀ ਹਾਲਤ ਹੋਰ ਭੀ ਬੁਰੀ ਹੈ। ਵਡੇ ਧਰਮ ਮੂਰਤ ਧਰਮ ਅਵਤਾਰ ਰਾਜੇ ਇਸਤ੍ਰੀਆਂ ਨੂੰ ਜੂਏ ਵਿੱਚ ਹਾਰ ਦਿੰਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਤੋਂ ਸਾਫ਼ ਪ੍ਰਗਟ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਕਿ ਇਸਤ੍ਰੀ ਨੂੰ ਇਨਸਾਨ ਨਹੀਂ ਸਗੋਂ ਇੱਕ ਬੇਜਾਨ ਚੀਜ਼ ਦਾ ਦਰਜਾ ਦਿਤਾ ਹੈ। ਜਿਸ ਨੂੰ ਪੁਰਸ਼ ਜਿਹੜੇ ਵੇਲੇ ਵੇਚ ਵੱਟ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਏਹ ਅਸਚਰਜ ਸਿਖਸ਼ਿਆ ਅਜ ਤੱਕ ਬਚਿਆਂ ਨੂੰ ਧਰਮ ਆਦਰਸ਼ ਦੇ ਤੌਰ ਪੁਰ ਸਖਾਈ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਰਾਮਾਇਣ ਅਤੇ ਮਹਾਂ ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ ਇਸਤ੍ਰੀਆਂ ਨੂੰ ਭਜਾ ਲੈ ਜਾਣ ਦੇ ਕਿੱਸੇ ਬਹੁਤ ਹਨ। ਰਾਮਾਇਣ ਵਿੱਚ ਤਾਂ ਸੀਤਾ ਹਰਨ ਸਾਰੀ ਕਥਾ ਦੀ ਜਾਨ ਹੈ। ਇਸ ਕਿਸਮ ਦੇ ਹਾਲਾਤ ਨਾਲ ਦੇ ਰਜ਼ਮੀਆ ਕਥਾ ਭੀ ਹਨ। ਮਗਰ ਅਸੀਂ ਨਹੀਂ ਵੇਖ ਸਕਦੇ ਕਿ ਵੀਹਵੀਂ ਸਦੀ ਵਿੱਚ ਏਹ ਜਾਹਲ ਪੁਣੇ ਗੈਰ ਮਜ਼ਹਬ ਅਤੇ ਵਾਹਯਾਤ ਦੇ ਫੂਟਪਾਟਾਂ ਦੀ ਯਾਦਗਾਰ ਨੂੰ ਜ਼ਿੰਦਾ ਰਖਣ ਦੀ ਕੀ ਲੋੜ ਸੀ। ਸਾਡੇ ਸਮਾਜ ਵਿੱਚ [illegible] ਖਿਆਲਾਂ ਦੇ [illegible] ਬਾਹਰ ਦੇ ਸ਼ਹਿਰ ਤੋਂ ਉਹ ਸੁਭਾਵ ਅਤੇ ਸਨਸਕਾਰ ਪੈਦਾ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਕੋਮਲ ਆਦਰਸ਼ ਪੈੜਾਂ ਦੇ ਉਪ੍ਰਲੇ ਡੰਡੇ ਤੇ ਕਦਮ ਨਹੀਂ ਰਖ ਸਕਦੇ —— ਪਤੀ ਬ੍ਰਤ ਧਰਮ ਦਾ ਬੋਹਤ ਜ਼ਿਕਰ ਸੁਣਦੇ ਹਾਂ। ਅੱਪ ਇਸਤ੍ਰੀ ਬ੍ਰਤ ਧਰਮ ਦਾ ਪ੍ਰਚਾਰ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਹਿੰਦੂਆਂ ਦਾ ਸਮਾਜਕ ਅਸੂਲ ਏਹ ਹੈ। ਕਿ ਇਸਤ੍ਰੀ ਪਤੀ ਦੀ ਸੇਵਾ ਕਰੇ। ਪਤੀ ਭਾਵੇਂ ਸ਼ਰਾਬੀ ਚੋਰ ਜੁਆਰੀ ਅਤੇ ਕਿਸਮਤ ਦਾ ਮਾਰਿਆ ਸਭ ਹੀ ਕੁਝ ਹੋਵੇ। ਪਤੀ ਦੀ ਪਰਸਤਗੀ ਹੈ, ਜੋ ਇਸਤ੍ਰੀ ਦੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੋਈ ਹੈ। ਪਤੀ ਪਰਮੇਸ਼੍ਵਰ ਦੇ ਧਰਮ ਤੋਂ ਤੋੜ ਕੇ ਦਿਲ [illegible] ਅਤੇ

ਬੂਕਤ ਹੈ। ਪਤੀ ਇਸਤ੍ਰੀ ਦਾ ਧਰਮ ਉਪਦੇਸ਼ਕ ਅਤੇ ਗੁਰੂ ਹੈ। ਪਤੀ ਦੀ ਮਰਜ਼ੀ ਤੇ ਚਲਣਾ ਇਸਤ੍ਰੀ ਦਾ ਪਹਿਲਾ ਫ਼ਰਜ਼ ਹੈ। ਪਤੀ ਦੇ ਨਾਲ ਪੜ੍ਹਨ ਦੇ ਵਾਸਤੇ ਗੈਰਹਾਂ ਨੇਕ ਇਸਤ੍ਰੀ ਦੇ ਲਈ ਫ਼ਖ਼ਰ ਹੈ। [illegible] ਇਸਤ੍ਰੀ ਦੇ ਸਬੰਧ ਪਤੀ ਹੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦਾ ਮਾਲਕ ਹੈ। ਏਹ ਵਿਚਾਰ ਇਸਤ੍ਰੀ ਦੀ ਗੁਲਾਮੀ ਦਾ ਨਤੀਜਾ ਅਤੇ ਸਬੂਤ ਹੈ। ਅਤੇ ਰਹੇਗੀ। ਇੱਕ ਪੁਰਸ਼ ਨੂੰ ਦੂਜੇ ਦੇ ਅਧੀਨ ਰਖਣਾ ਆਤਮਾਂ ਅਤੇ ਬੁਧੀ ਦਾ ਨਾਸ਼ ਕਰਨਾ ਹੈ। ਹਰ ਇੱਕ ਪੁਰਸ਼ ਦਾ ਫ਼ਰਜ਼ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਆਪਣੀਆਂ ਸਾਰੀਆਂ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਨੂੰ ਵਿਕਾਸ਼ ਕਰਕੇ ਮਨੁਸ਼ ਜਾਤੀ ਦੀ ਸੇਵਾ ਕਰੇ ਕਿਸੇ ਪੁਰਸ਼ ਅਤੇ ਇਸਤ੍ਰੀ ਦਾ ਏਹ ਫ਼ਰਜ਼ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਕਿਸੇ ਦੂਸਰੇ ਪੁਰਸ਼ ਦੀ ਜ਼ਾਤ ਅਧੀਨਗੀ ਅਤੇ ਜ਼ਾਤੀ ਨਿਗ੍ਹਾ ਵਿੱਚ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਗੁਜ਼ਾਰੇ। ਪਤੀ ਦੀ ਸੇਵਾ ਇਸਤ੍ਰੀ ਦਾ ਵਡਾ ਧਰਮ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਸਗੋਂ ਆਦਰਸ਼ ਦੀ ਸੇਵਾ ਸੱਚ ਅਤੇ ਨਿਆਂ ਦੀ ਸੇਵਾ ਜਗਤ ਦੀ ਸੇਵਾ ਆਪਣੀ ਆਤਮਾਂ ਅਤੇ ਬੁਧੀ ਦੀ ਉਨਤੀ ਇਸਤ੍ਰੀ ਦੇ ਲਈ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ ਕਿ ਆਪ ਅਖ਼ਲਾਕੀ ਅਤੇ ਸਮਾਜਿਕ ਅਸੂਲ ਆਪਣੇ ਲਈ ਕਾਇਮ ਕਰੇ। ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਤੇ ਅਮਲ ਕਰੇ। ਜੇ ਕੋਈ ਇਸਤ੍ਰੀ ਪਤੀ ਤੋਂ ਸਾਰੇ ਖ਼ਿਆਲ ਇੱਕ ਦੂਰ ਹੀ ਉਧਾਰੇ ਲੈਂਦੀ [illegible] ਹੈ। ਤਾਂ ਉਹ ਦਮਾਗੀ ਅਤੇ ਅਖ-ਲਾਕੀ ਗੁਲਾਮ ਹੈ। ਅਤੇ ਵਰਤਮਾਨ ਤੌਰ ਤੇ ਹਮੇਸ਼ਾ ਲਈ ਪੁਰਸ਼ ਅਧੀਨ ਰਹੇਗੀ।

ਪਤੀ ਨੂੰ ਈਸ਼ਵਰ ਕਰਕੇ ਕਿਉਂ ਸਮਝਿਆ ਜਾਵੇ। ਪਤੀ ਕੀ ਸੰਤ ਸਾਧੂ ਰਿਸ਼ੀ ਮੁਨੀ ਹੈ। ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਪਤੀ ਖ਼ੁਦ-ਗ਼ਰਜ਼ ਅਤੇ ਮੂਰਖ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਵਿੱਚ ਪਾਪ ਪੁੰਨ ਮਿਲਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਜਦ ਪਤੀ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਪੂਜਾ ਕਰਾਉਂਦਾ ਹੈ। ਇਸਤ੍ਰੀ ਨੂੰ ਜਹਾਲਤ ਅਤੇ ਗੁਲਾਮੀ ਦੇ ਖੂਹ ਵਿੱਚ ਸੁਟਦਾ ਹੈ। ਪਤੀ ਪੂਜਾ ਤੇ ਮੂਰਤੀ ਪੂਜਾ ਨਾਸੇਂ ਅਤੇ ਪਤਿਤ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਅਸੂਲ ਹੈ। —o— ਸਾਡੇ ਦੇਸ਼ ਵਿੱਚ ਵਿਧਵਾ ਇਸਤ੍ਰੀਆਂ ਤੇ ਜੋ ਜ਼ੁਲਮ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਉਸ ਦਾ ਕਾਰਨ ਇਹੀ ਗ਼ਲਤ ਆਦਰਸ਼ ਹੈ। ਵਿਧਵਾ ਇਸਤ੍ਰੀ ਦੇ ਵਾਸਤੇ ਅਸੀਂ ਅਨਥੱਕ ਦਾ ਸਲੂਕ ਵਰਤਦੇ ਹਾਂ। ਜਿਸ ਤੋਂ ਪ੍ਰਗਟ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਕਿ ਇਸਤ੍ਰੀ ਨੂੰ ਪੁਰਸ਼ ਦੀ ਮਲਕੀਅਤ ਖ਼ਿਆਲ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਜੈਸੇ [illegible] ਦਾਨ ਕਰਨ ਤੋਂ [illegible] ਵਿਕ [illegible] ਆਪਣੇ ਆਪ ਨਹੀਂ [illegible] ਹਰ ਇੱਕ ਚੀਜ਼ ਦਾ ਮਕਸਦ ਕੀ ਹੈ [illegible] ਆਦਰਸ਼ ਜ਼ਰੂਰ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਸਮਾਜਿਕ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਆਦਰਸ਼ਾਂ ਦਾ ਨਤੀਜਾ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਆਦਰਸ਼ ਹੋਣਗੇ। ਉਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਉਨਤੀ ਹੋਵੇਗੀ। ਗੁਲਾਮੀ ਦੇ ਆਦਰਸ਼ ਗੁਲਾਮ ਉਨਤੀ ਦੀ [illegible] ਰਖਣਗੇ। ਆਜ਼ਾਦੀ ਦੇ ਆਦਰਸ਼ ਆਜ਼ਾਦ ਉਨਤੀ ਦੀ ਤਰਫ਼ ਖਿੱਚ ਲਿਜਾਵਣਗੇ। ਵਿਧਵਾ ਇਸਤ੍ਰੀ ਦਾ ਅਸੂਲ ਪਤੀ ਪੂਜਾ ਦੇ ਅਸੂਲ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਬਿਲਕੁਲ ਠੀਕ ਹੈ। ਜਦ ਇਸਤ੍ਰੀ ਦੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦਾ ਮਕਸਦ ਹੀ ਕਿਸੇ ਪੁਰਸ਼ ਦੀ ਸੇਵਾ ਹੈ। ਤਾਂ ਜਿਸ ਇਸਤ੍ਰੀ ਦਾ ਕਿਸੇ ਪੁਰਸ਼ ਨਾਲ ਐਸਾ ਸਬੰਧ ਨਾ ਹੋ ਤਾਂ ਉਹ ਅਸਲ ਵਿੱਚ ਕੀ ਮਕਸਦ ਹੈ। ਉਸ ਦਾ ਜੀਵਨ ਨਿਸਫਲ ਹੈ। ਜਦ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਦਾ ਵਿਕਾਸ਼ ਅਤੇ ਮਨੁਸ਼ ਜਾਤੀ ਦੀ ਸੇਵਾ ਇਸਤ੍ਰੀ ਦੇ ਲਈ ਆਦਰਸ਼ ਹੀ ਨਹੀਂ। ਤਾਂ ਫੇਰ ਪੁਰਸ਼ ਦੀ ਗੁਲਾਮੀ ਦੇ ਸਿਵਾ ਹੋਰ [illegible] ਕੀ ਹੈ, [illegible] ਵਿਧਵਾ ਇਸਤ੍ਰੀ [illegible] ਨਾਲ [illegible] ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਗਏ ਖਿਆਲਾਂ ਦਾ ਨਤੀਜਾ ਹੈ। ਵਿਧਵਾ ਇਸਤ੍ਰੀਆਂ ਨੂੰ ਦੂਜੀ ਸ਼ਾਦੀ ਕਰਨੀ ਜੋ ਭਾਰਾ ਗੁਨਾਹ ਹੈ। ਇਸਤ੍ਰੀ ਜਾਇਦਾਦ ਵਾਂਙੂ ਪਤੀ ਮਰਨੇ ਦੇ ਪਿੱਛੋਂ ਦੂਜੇ ਮਾਲਕ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਦਿਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ। ਮਰਨੇ ਦੇ ਪਿੱਛੋਂ ਭੀ ਮਰਦ ਦਾ ਹੱਕ ਮਲਕੀਅਤ ਬਰਕਰਾਰ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਦੂਜੇ ਜਨਮ ਵਿੱਚ ਫੇਰ ਉਸੇ ਜੂਨ ਵਿੱਚ ਰਹੂਗੀ। ਅਜ ਤਕ ਸ਼ਾਦੀ ਵਿੱਚ ਕੰਨਿਆਂ ਦਾਨ ਦਾ ਰਸਮ ਹੈ। ਲਫਜ਼ ਦਾਨ ਤੋਂ ਪ੍ਰਗਟ ਹੈ ਕਿ ਇਸਤ੍ਰੀ ਭੀ ਰੁਪੱਈਆ ਗੱਡੀ ਘੋੜੇ ਵਾਂਙੂ ਦਿਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਪਿਤਾ ਦੀ ਮਲਕੀਅਤ ਤੋਂ ਉਹ ਪਤੀ ਦੀ ਮਲਕੀਅਤ ਬਣ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਏਹ ਸਭੇ ਰਵਾਜ ਸਾਡੇ ਗ਼ਲਤ ਆਦਰਸ਼ਾਂ ਵਿਚੋਂ ਨਿਕਲੇ ਹਨ। ਤਮਾਮ ਨੀਮ ਵਹਿਸ਼ੀ ਕੌਮਾਂ ਵਿੱਚ ਏਹੀ ਹਾਲਤ ਹੈ।

ਰਮਾਇਣ ਮਹਾਂ ਭਾਰਤ ਦੀ ਤੰਗ ਅਤੇ ਗਲੀਜ਼ ਗਲੀਆਂ ਵਿਚੋਂ ਨਿਕਲ ਕੇ ਅਸੀ ਭਗਵਤ ਗੀਤਾ ਦੀ ਭੋਲ ਗਲੀਆਂ ਵਿੱਚ ਵੜਦੇ ਹਾਂ। ਏਹ ਇਕ ਐਸੀ ਫ਼ਜ਼ੂਲ ਪੁਸਤਕ ਹੈ ਜੋ ਨਾ ਉਠਾਈ ਜਾਏ ਨਾ ਧਰੀ ਜਾਏ। ਇਸ ਦਾ ਨਾ ਮੁਢ ਹੈ ਨਾ ਅਖੀਰ ਨਾ ਕਾਫੀਆ ਹੈ ਨਾ ਸਿਲਸਲਾ। ਇਸ ਵਿੱਚ ਬਣਾਂ ਜ਼ਬਾਨੀ ਉਧੇੜ ਪੁਨ ਦੇ ਹੋਰ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਫਿਲਾਸਫ਼ੀ ਦੇ ਅਨਰਥ ਅਤੇ ਅਨੋਖੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਨਾਲ ਬਾਜ਼ ਲੋਕਾਂ ਤੇ ਅਸਰ ਪੈਂਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਪੁਸਤਕ ਵਿੱਚ ਆਦਰਸ਼ ਐਸੇ ਬੇਢੰਗੇ ਹਨ ਜੋ ਸਮਝ ਵਿੱਚ ਹੀ ਨਹੀਂ ਔਂਦੇ। ਧਰਮਾਤਮਾਂ ਪੁਰਸ਼ ਉਹੀ ਹੈ ਜੋ ਘਰ ਬਾਰ ਕੰਮ ਕਾਰ ਸਮਾਜ ਸੰਗਤ ਸਭ ਕੁਝ ਛਡ ਦੇ। ਫੇਰ ਕਿਤੇ ਸਿਖਾਇਆ ਹੈ ਕਿ ਕੰਮ ਕਰਨਾ ਭੀ ਚੰਗਾ ਹੈ। ਕਿਤੇ ਲੜਨ ਅਤੇ ਖੂਨ ਵਹੌਣ ਦਾ ਹੁਕਮ ਹੈ। ਕਿਤੇ ਬ੍ਰਹਮ ਅਤੇ ਪ੍ਰਬ੍ਰਹਮ ਦੇ ਮਜ਼ਮੂਨ ਤੇ ਅਨੋਖੀ ਗੱਪ ਉਡਾਈ ਹੈ ਜਿਸ ਦਾ ਨਾ ਸਿਰ ਹੈ ਨਾ ਪੈਰ। ਚਵਾਂ ਜ਼ਾਤਾਂ ਨੂੰ ਈਸ਼੍ਵਰੀ ਸਨਦ ਮੰਨਿਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਏਹ ਨਹੀਂ ਸੋਚਿਆ ਗਿਆ। ਕਿ ਜਿਥੇ ਚਾਰ ਜ਼ਾਤਾਂ ਹੋਂਦ ਵਿਚ ਗਈਆਂ ਉਥੇ ਚਾਰ ਹਜ਼ਾਰ ਹੋਕੇ ਰਹਿ ਗਈਆਂ। ਜ਼ਾਤ ਦਾ ਖਿਆਲ ਹੀ ਬ੍ਰਾਦਰੀ ਦੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਰੂਪੀ ਆਦਰਸ਼ ਦੇ ਵਿਰੁਧ ਹੈ। ਗੀਤਾ ਦੇ ਤ੍ਰਾਈ ਤੋਂ ਜੋ ਪੁਰਸ਼ ਬਣਦੇ ਹਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚ ਜੋਸ਼ ਪ੍ਰਜਾ ਪ੍ਰੇਮ। ਰਾਜ ਨੀਤੀ ਵਿੱਚ ਸ਼ੌਕ। ਜ਼ੁਲਮ ਦੇ ਵਿਰੁਧ ਕ੍ਰੋਧ ਅਤੇ ਦੁਖੀਆਂ ਤੇ ਰਹਿਮ। ਸਮਾਜਕ ਅਸੂਲਾਂ ਦੀ ਪਾਬੰਦੀ ਐਸੇ ਗੁਣ ਨਹੀਂ ਪਾਏ ਜਾਂਦੇ। ਇੱਕ ਖਾਸ ਕਿਸਮ ਦੀ ਮੁਰਦਾ ਰੂਹਾਨੀਅਤ ਮਿਠੱ ਅਤੇ ਫਿਕੇ ਮਜ਼ਾਜ ਜੋਗੇ ਜਾਂਦੇ ਤੋਂ ਨਫਰਤ ਸ਼ਾਂਤੀ ਦਾ ਜਾਦੇ ਪ੍ਰੇਮ। ਐਸੇ ਭਾਵ ਗੀਤਾ ਦੇ ਭਗਤਾਂ ਵਿੱਚ ਪਾਏ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਵੇਲੇ ਬਹੁਤ ਸ਼ਾਂਤੀ ਰਟਣ ਨਾਲ ਲਾਭ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਮਜ਼ਾਜਾਂ ਵਿੱਚ ਜ਼ੋਰ ਗਰਮੀ ਅਤੇ ਅਸ਼ਾਂਤੀ ਦੀ ਜ਼ਰੂਰਤ ਹੈ। ਸ਼ਾਂਤੀ ਦੀ ਦਵਾਈ ਜ਼ਾਦੇ ਖੁਰਾਕ ਦਿਲ ਅਤੇ ਦਿਮਾਗ਼ ਪ੍ਰ ਅਫੀਮ ਦਾ ਅਸਰ ਪਾਂਦੀ ਹੈ।

ਸਿਮ੍ਰਿਤੀਆਂ ਅਤੇ ਧਰਮ ਸ਼ਾਸਤ੍ਰਾਂ ਵਿੱਚ ਭੀ ਰਾਜਾ ਦੀ ਉਪਮਾਂ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ। ਰਾਜੇ ਨੂੰ ਕੌਮ ਦਾ ਨੇਤ੍ਰ ਕੰਨ ਅਤੇ ਭੁਜਾਂ ਦੱਸਿਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਰਾਜਾ ਦੇ ਅੱਠਾਂ ਮੰਤਰੀਆਂ ਨੂੰ ਸਭ ਅਖਤਿਆਰ ਦਿਤੇ ਗਏ ਹਨ। ਰਾਜਾ ਬ੍ਰਾਹਮਣਾਂ ਦੀ ਸਲਾਹ ਨਾਲ ਰਾਜ ਕਰੇ। ਮਗਰ ਪ੍ਰਜਾ ਦਾ ਕੋਈ ਦਖਲ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਰਾਜੇ ਦੀ ਉਪਮਾਂ ਕਰਨ ਦਾ ਕੇਵਲ ਏਹੀ ਮਨੋਰਥ ਸੀ ਕਿ ਖਤ੍ਰੀ ਜ਼ਾਤ ਦਾ ਪ੍ਰਤਾਪ ਵਧੇ। ਹੋਰ ਕੋਈ ਮਨੋਰਥ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਏਹ ਗੁਲਾਮੀ ਦੀਆਂ ਜ਼ੰਜੀਰਾਂ ਤਿਆਰ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਸਨ ਖੁਸ਼ ਫਕਾਂ

ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਰਵਾਇਤਾਂ ਅਤੇ ਤਾਰੀਖੀ ਯਾਦਗਾਰਾਂ ਵਿਚੋਂ ਭੀ ਰਾਜਾ ਪੂਜਾ ਦੇ ਕੌਤਕ ਦੇਖਣ ਵਿੱਚ ਔਂਦੇ ਹੈਂ. ਰਾਜਾ ਬਿਕ੍ਰਮਾ ਜੀਤ ਦਾ ਨਾਮ ਘਰ ਘਰ ਮਸ਼ਹੂਰ ਹੈ. ਬੇਤਾਲ ਪਚੀਸੀ ਆਦਕ ਕਹਾਣੀਆਂ ਭੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਿਰ ਮੜ੍ਹੀਆਂ ਗਈਆਂ ਹਨ. ਸੰਮਤ ਭੀ ਉਸਦਾ ਯਾਦ ਦਵੌਂਦਾ ਹੈ. ਮਹਾਂ ਰਾਜਾ ਅਸ਼ੋਕ ਦਾ ਚੱਕ੍ਰ ਮੌਜੂਦ ਹੈ. ਸਿਲਾਂ ਅਤੇ ਪੱਥਰਾਂ ਤੇ ਇਸਦਾ ਨਾਮ ਹਮੇਸ਼ਾ ਲਈ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਦਾ ਹੈ. ਦੂਜੇ ਸੂਰਬੀਰ ਭੀ ਰਾਜੇ ਰਾਣੀ ਹੀ ਹਨ. ਹਰੀਸ਼ ਚੰਦ੍ਰ, ਨਲ, ਪਿਰਥੀ ਰਾਜ, ਪ੍ਰਤਾਪ ਆਦਕ ਨਾਮਵਰਾਂ ਦੇ ਜੀਵਨ ਬ੍ਰਿਤ੍ਰ ਤੇ ਸਭ ਵਾਕਫ਼ ਹਨ. ਹਿੰਦੋਸਤਾਨ ਦੀ ਤਵਾਰੀਖ ਪੜ੍ਹਨੇ ਤੇ ਪਹਿਲੇ ਪਹਿਲ ਖਿਆਲ ਗੁਜ਼ਰਦਾ ਹੈ. ਕਿ ਇਸ ਦੇਸ਼ ਵਿੱਚ ਰਾਜੇ ਰਾਣੀਆਂ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਹੋਰ ਕੋਈ ਪੁਰਸ਼ ਵਸਦਾ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸੀ. ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਕਹਾਣੀਆਂ ਸੁਣੌਂਦੇ ਹਨ. ਤਾਂ ਭੀ ਇਸ ਤ੍ਰਾਂ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰਦੇ ਹਨ. ਇੱਕ ਰਾਜਾ ਸੀ, ਇੱਕ ਰਾਣੀ, ਉਨਾਂ ਦੇ ਸੱਤ ਬੇਟੇ ਸਨ. ਵਗੈਰਾ. ਖਿਆਲਾਂ ਦੀ ਏਹ ਹਾਲਤ ਗੁਲਾਮ ਕੌਮ ਜੇਹੀ ਹੈ, ਜਿਸਦਾ ਨਤੀਜਾ ਅਜ ਕਲ ਰਿਆਸਤਾਂ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਗਟ ਹੈ. ਹੁਕਮ ਚੰਦ ਦਲਾਂ ਦੇ ਵਕੂਫ਼ ਅਤੇ ਫਜ਼ੂਲ ਖਰਚ ਰਾਜਿਆਂ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਕਿਸਮ ਦੀ ਰੋਕ ਟੋਕ ਨਹੀਂ ਹੈ. ਦਰਬਾਰ ਹੈ ਤਾਂ ਗੁਲਾਮਾਂ ਦੀ ਮੰਡਲੀ. ਰਈਅਸ ਅਮੀਰ ਜ਼ਮੀਨ ਤੇ ਨੱਕ ਰਗੜਦੇ ਹਨ. ਪਿਛਲ ਖੁਰੀ ਵਾਪਸ ਜਾਂਦੇ ਹਨ. ਜੈਸੇ ਮੰਦਰਾਂ ਵਿੱਚ ਦਸਤੂਰ ਹੈ. ਕਿ ਰਾਜੇ ਦਾ ਦਬ ਦਬ ਹਰ ਤ੍ਰਾਂ ਕਾਇਮ ਰਖਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ. ਕੋਈ ਅਹਮਕ ਏਹ ਨਹੀਂ ਪੁਛਦਾ. ਕਿ ਏਹ ਅਹਮਕ ਸੰਘਾ-ਸਣ ਕਿਥੋਂ ਆ ਬੈਠਾ ਅਤੇ ਏਹ ਕਰਦਾ ਕੀ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ. ਜਦ ਤਕ ਗੁਲਾਮੀ ਦੀਆਂ ਆਦਤਾਂ ਸਿਰ ਸਖਾਈਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ. ਤਦ ਤੱਕ ਨੁਕਤਾ ਚੀਨੀ, ਸਮਾਜਕ ਤਰੱਕੀ ਅਤੇ ਸ਼ਖਸੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਦਾ ਖਿਆਲ ਪੈਦਾ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ. ਇੱਕ ਬਿਸ ਦੇ ਅਸਰ ਨਾਲ ਫੱਲ ਕਿਨੇ ਕੌੜੇ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ.

ਦੇਸ਼ ਦੇ ਇੱਕ ਹਿੱਸੇ ਦਾ ਨਾਮ ਹੀ ਰਾਜਪੂਤਾਨਾ ਪੈ ਗਿਆ ਹੈ. ਯਾਨੀ ਉਥੇ ਰਾਜਕੁਮਾਰ ਹੀ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ. ਚੰਗੇ ਪੁਰਸ਼ ਹੈ ਹੀ ਨਹੀਂ. ਇੱਕ ਤਾਰੀਖੀ ਪੁਸਤਕ ਦਾ ਨਾਮ "ਰਾਜ ਸਥਾਨ" ਹੈ. ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਰਾਜੇ ਰਾਣੀਆਂ ਦਾ ਜ਼ਿਕ੍ਰ ਹੈ. ਜਾਦੂ ਤੇ ਕਹਾਣੀਆਂ ਭੀ ਰਾਜੇ ਰਾਣੀਆਂ ਦੀ ਤਰਫ ਇਸ਼ਾਰਾ ਰਖਦੀਆਂ ਹਨ. ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਕਿਥੇ ਰਾਜਾ ਭੋਜ ਕਿਥੇ ਗੰਗੂ ਤੇਲੀ. ਰਾਜੇ ਦੇ ਘਰ ਮੋਤੀਆਂ ਦਾ ਕਾਲ"

ਦੁਨਿਆਵੀ ਮਾਮਲਿਆਂ ਨੂੰ ਛੱਡ ਕੇ ਮਜ਼ਹਬੀ ਰਵਾਜਾਂ ਵੱਲ ਗੌਰ ਕਰੀਏ ਤਾਂ ਸਭ ਪ੍ਰਕਾਰ ਗੁਲਾਮੀ ਦੀ ਰੰਗਤ ਚੜ੍ਹੀ ਹੋਈ ਹੈ. ਉਪਨਸ਼ਦ, ਯੋਗ ਸ਼ਾਸਤ੍ਰ ਅਤੇ ਬੁਧ ਮਤ ਦੀ ਖਾਤ੍ਰ ਗੁਰੂ ਦੀ ਉਪਮਾਂ ਦਾ ਅਸੂਲ ਦੇਸ਼ ਵਿੱਚ ਫੈਲਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਇਆ. ਅਖੀਰ ਵਿੱਚ ਕਬੀਰ ਜੀ ਅਤੇ ਦੂਜੇ ਸੰਤਾਂ ਦੇ ਭਜਨ ਸੇ ਗੁਰੂ ਦੀ ਉਪਮਾਂ ਪ੍ਰ ਹੋਰ ਭੀ ਚਾਰ ਚੰਦ ਲਗ ਗਏ. ਸਤਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਠਾਠ ਦੀ ਬੇਹਦ ਰਾਧਾ-ਸੁਆਮੀ ਅਤੇ ਦੇਵ ਸਮਾਜ ਤੱਕ ਪੌਹੁੰਚ ਗਈ. ਅਸੂਲ ਹੀ ਖਤਰਨਾਕ ਹੈ. ਕਿ ਗੁਰੂ ਬਿਨਾ ਗਿਆਨ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ. ਅਤੇ ਮੁਕਤੀ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ. ਇਸ ਪਖੰਡ ਦੇ ਵਿਰੁਧ ਆਵਾਜ਼ ਉਠੌਣੇ ਤੇ ਆਰੀਆ ਸਮਾਜ ਨੇ ਕੌਮ ਦੀ

ਤੁਰੀਆਂ ਦਾ ਸਤਕਾਰ ਕੀਤਾ ਹੈ ਮਗਰ ਹੁਣ ਤਾਂ ਆਰੀਆ ਸਮਾਜ ਭੀ ਗੁਰੂ ਡਮ ਵਿੱਚ ਫਸ ਗਿਆ ਹੈ. ਗੁਰੂ-ਡਮ ਪੂਜਾ ਦੇ ਸਿਖ ਹੁਣ ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ ਕਿਉਂਕਿ ਕਈ ਸਿਆਣੇ ਪੁਰਸ਼ ਇਸ ਬਾਤ ਨੂੰ ਸਮਝਦੇ ਹਨ.

ਖੂਬ ਸੋਚਣ ਦੀ ਗਲ ਹੈ ਕਿ ਰਾਜ ਪੂਜਾ ਭੀ ਗੁਰੂ ਡਮ ਹੀ ਹੈ. ਮੁਲਕੀ ਗੁਰੂ ਡਮ ਅਤੇ ਮਜ਼ਹਬੀ ਗੁਰੂ ਡਮ ਇੱਕ ਹੀ ਚੀਜ਼ ਹੈ ਜਿਵੇਂ ਗੁਰੂ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਮੇਰੇ ਬਚਨ ਤੇ ਚਲਣ ਵਾਲੇ ਸਚੇ ਸਮਝੇ ਜਾਣਗੇ ਏਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਰਾਜਾ ਭੀ ਹੁਕਮ ਦਿੰਦਾ ਹੈ. ਅਤੇ ਰਮਾਇਣ ਮਹਾਂ ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ ਭੀ ਦੋਵੇਂ ਕੇਹੇ ਰਾਜਿਆਂ ਦੀ ਉਪਮਾਂ ਹੈ. ਬ੍ਰਹਮਣਾਂ ਤੇ ਸਨ੍ਯਾਸੀਆਂ ਨੇ ਮਜ਼ਹਬੀ ਅਤੇ ਮੁਲਕੀ ਗੁਰੂ ਡਮ ਦੀ ਗਲੀ ਬਣਾਕੇ ਉਸ ਵਿੱਚ ਕੌਮ ਦਾ ਗਲਾ ਘੁਟ ਦਿੱਤਾ ਹੈ. ਏਹ ਤਰੀਖ਼ ਹਿੰਦ ਦਾ ਸਾਰਾ ਮੂਲ ਮੰਤਰ ਹੈ. ——— ਸਿਖ ਪੰਥ ਵਿੱਚ ਪਹਿਲੇ ਬਰਾਬਰੀ ਦਾ ਪ੍ਰਚਾਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ, ਮਗਰ ਉਸੇ ਭੀ ਆਖ਼ਰ ਵਿੱਚ ਰਾਜੇ ਮਹਾਂਰਾਜੇ ਆ ਗਏ ਅਤੇ ਸਿਖ ਰਾਜੇ ਅਤੇ ਸਿਖ ਸਰਦਾਰ ਹੁਣੇ ਸ਼ੁਰੂ ਹਨ. ਬਸ ਬਰਾਬਰੀ ਦਾ ਖਾਤਮਾ ਹੋ ਗਿਆ. ਰਾਜਾ ਪੂਜਾ ਦੀ ਜੜ੍ਹ ਇਤਨੀ ਡੂੰਘੀ ਸੀ ਕਿ ਚਾਰ ਪੁਸ਼ਤਾਂ ਦੀ ਤਾਲੀਮ ਉਸ ਦੀ ਜੜ੍ਹ ਨੂੰ ਨਾ ਉਖੇੜ ਸਕੀ ਸਿੱਖ ਏਹ ਨਹੀਂ ਸਮਝਦੇ. ਕਿ ਸਿਖ ਰਾਜਾ ਇਕ ਬੇਮਾਇਨੀ ਸ਼ਬਦ ਹੈ. ਸਿਖ ਧਰਮ ਵਿੱਚ ਰਾਜਾ ਅਤੇ ਬ੍ਰਹਮਣ ਦੋਵੇਂ ਹੀ ਨਾਮੁਮਕਨ ਹਨ. ਮੁਲਕੀ ਅਤੇ ਮਜ਼ਹਬੀ ਗੁਰੂ ਡਮ ਦੇ ਹਨੇਰੇ ਵਿੱਚ ਦੀਪ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਜ਼ਬਰਦਸਤ ਤਰਾਂ ਕਰਾਰੀ ਸੱਟ ਮਜ਼ਹਬੀ ਖ਼ਿਆਲ ਦੇ ਲਿਹਾਜ਼ ਨਾਲ ਬੇਸ਼ਕ ਬੈਹੁਤ ਕਾਮਯਾਬੀ ਹੋਈ. ਮਗਰ ਮੁਲਕੀ ਗੁਰੂ ਡਮ ਨਾ ਨਿਕਲੀ ਦੇ ਨਾ ਨਿਕਲੀ. ਅਤੇ ਮਹਾਂ ਰਾਜਾ ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਦਰਸ਼ਨ ਆ ਦਿਤੇ ——— ਪਰ ਵਿੱਚ ਰਿਆਸਤ ਵਿੱਚ ਪੰਥ ਅਤੇ ਸਾਧੂ ਦਾਰਾ ਵਿੱਚ ਸਭ ਸਮਾਜਕ ਸੰਥਾਨਾਂ ਵਿੱਚ ਗੁਲਾਮੀ ਦੇ ਅਸੂਲ ਸਿਰ ਮੱਥੇ ਕਾਇਮ ਕੀਤੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ. ਬਰਾਬਰੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਸ਼ਖ਼ਸੀ ਹੱਕ ਦੀ ਕਦਰ ਇਨਾਂ ਸ਼ਬਦਾਂ ਦਾ ਮਤਲਬ ਭੀ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਸਮਝ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਔਂਦਾ ਅਗਰ ਹਿੰਦੋਸਤਾਨ ਦੇ ਨੌਜਵਾਨਾਂ ਅਤੇ ਇਸਤ੍ਰੀਆਂ ਨੂੰ ਤਰਜੀਹ ਦੀ ਬ੍ਰਕਤਾਂ ਦੀ ਚਾਹ ਹੈ. ਤਾਂ ਰਾਜ ਪੂਜਾ ਪਤੀ ਪੂਜਾ ਪੜ੍ਹੀ ਪੂਜਾ ਗੁਰੂ ਪੂਜਾ ਆਦਕ ਗੁਲਾਮੀ ਦੀਆਂ ਆਦਤਾਂ ਨੂੰ ਕਢ ਕੇ ਪੁਰਸ਼ ਬਹਨਾਂ ਚਾਹੀਏ. ਤਾਂ ਉਤਮ ਜੀਵਨ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਵੇਗਾ.

ਫਾਰਸੀ ਇਲਮ ਦਾ ਮੁਸਲਮਾਨੀ ਕਸ਼ੀਦਿਆਂ ਅਤੇ ਕਾਸਤੀਆਂ ਵਿੱਚ ਬੈਹੁਤ ਜ਼ਿਆਦਾ ਹੈ. ਇਸ ਵਿੱਚ ਭੀ ਗੁਲਾਮੀ ਕੁਟ ਕੁਟ ਕੇ ਭਰੀ ਹੈ. ਸ਼ੇਖ ਸਾਦੀ ਦਾ ਕਲਾਮ ਹਿੰਦੋਸਤਾਨ ਵਿੱਚ ਪੜ੍ਹਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ. ਇਸ ਵਿੱਚ ਐਸੇ ਦਰਤਨ ਭਰੇ ਪਏ ਹਨ. ਜੈਸੇ ਕਿ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਦਿਨ ਨੂੰ ਕਹੇ ਕਿ ਰਾਤ ਹੈ. ਤਾਂ ਆਖਣਾ ਚਾਹੀਏ ਕਿ ਮੈਨੂੰ ਭੀ ਦਿਸਦਾ ਹੈ ਚੰਦ ਅਤੇ ਤਾਰੇ. ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਦੇ ਵਿਰੁਧ ਰਾਏ ਰਖਣੀ ਆਪਣੀ ਜਾਨ ਤੇ ਤਲਵਾਰ ਫੇਰਨਾ ਹੈ. ਬਜ਼ੁਰਗਾਂ ਦੀ ਗਲਤੀ ਨੂੰ ਫੜਨਾ ਗੁਨਾਹ ਹੈ. ਆਦਕ.

ਗੁਲਾਮ ਦੀ ਆਤਮਾ ਜਗਤ ਵਿੱਚ ਗੁਲਾਮੀ ਦਾ ਰਾਜ ਹੈ. ਮਨੁਸ਼ ਦੀ ਆਤਮਾ ਇਸ ਗੁਲਾਮੀ ਨਾਲ ਨਾਸ ਹੋ ਰਹੀ ਹੈ. ਆਤਮਾ ਅਜ ਗੁੰਗੀ ਬੋਲੀ ਨਿਰਬਲ ਅਤੇ ਬੇਸ਼ਰਮ ਹੈ ਜਦ ਆਤਮਾ ਹੀ ਮਰ ਗਈ

ਤਾਂ ਏਹ ਫ਼ਕੀਰ ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ, ਸੂਰਜ ਧੁੱਪ ਰੂਪ ਸਭ ਚੀਜ਼ਾਂ ਹਨ ਜੋ ਆਤਮਾਂ ਦੀ ਮਦਦ ਨਾਲ ਹੀ ਸੁਖ ਦਿੰਦੀਆਂ ਹਨ, ਆਤਮਾਂ ਦੇ ਬਿਨਾਂ ਏਹ ਸਭ ਚੀਜ਼ਾਂ ਐਸੀਆਂ ਹਨ ਜੈਸੇ ਗ੍ਰਹਿਣ ਵਿਚ ਸੂਰਜ॥

ਆਤਮਾਂ ਤੇ ਮੇਰੀ ਮੁਰਾਦ ਕੋਈ ਭੌਰ ਮਾਦੀ ਚੀਜ਼ ਦਾ ਅਸੂਲ ਨਹੀਂ ਹੈ ਜੋ ਸੂਰਜ ਨਾਲੋਂ ਵਧ ਹੈ ਅਤੇ ਆਦਮੀ ਦੇ ਹਿਰਦੇ ਵਿਚ ਛੱਪੀ ਹੋਈ ਹੈ ਮੈਂ ਆਤਮਾਂ ਇਸ ਨੂੰ ਕਹਿੰਦਾ ਹਾਂ ਜੋ ਪੁੰਨ ਅਤੇ ਅਧਰਮ ਦੇ ਫ਼ਰਕ ਜਾਨਣੇ ਵਾਲੀ ਸ਼ਕਤੀ ਨੂੰ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਹੈ ਪੁਰਾਣੇ ਫ਼ਲਾਸਫ਼ੀ ਦੀ ਆਤਮਾਂ ਨਾਲ ਮੇਰੀ ਕੋਈ ਵਾਸਤਾ ਨਹੀਂ ਹੈ ਮੈਂ ਇਸ ਆਤਮਾਂ ਅਤੇ ਮੁਕਤੀ ਨੂੰ ਬੇਤਮੀਜ਼ੀ ਦਾ ਭੁਲੇਖਾ ਸਮਝਦਾ ਹਾਂ ਮੇਰੇ ਖ਼ਿਆਲ ਵਿਚ ਸ਼ਬਦ ਆਤਮਾਂ ਦੇ ਹੋਰ ਅਰਥ ਹਨ ਅਰਥਾਤ ਪਾਪ ਪੁੰਨ ਸੱਚ ਝੂਠ ਨੂੰ ਪਰਖਣੇ ਵਾਲੀ ਸ਼ਕਤੀ ਅਤੇ ਧਰਮ ਦੇ ਰਾਸਤੇ ਪੁਰ ਤੋਰਨੇ ਵਾਲੀ ਅੰਦਰੂਨੀ ਤਾਕਤ॥

ਗੁਰਬਤ ਦੇ ਸਮੇਂ ਵਿਚ ਆਤਮਾਂ ਨੂੰ ਢੂੰਡਿਆ ਮਗਰ ਕਿਤੇ ਨਾ ਪਾਇਆ, ਕਾਜ਼ੀਆਂ ਦੇ ਦਰਬਾਰਾਂ ਵਿਚ ਪੰਡਤਾਂ ਦੀ ਸਭਾ ਵਿਚ, ਮਸਜਿਦਾਂ ਦੀ ਪਾਠਸ਼ਾਲਾਂ ਵਿਚ, ਕੰਗਾਲਾਂ ਦੇ ਮੰਡਲ ਵਿਚ, ਆਗੂਆਂ ਦੇ ਦਲਾਂ ਵਿਚ, ਪਰਜਾ ਦੀ ਆਵਾਜ਼ ਵਿਚ, ਕਿਤੇ ਆਤਮਾਂ ਦੀ ਝਲਕ ਨਾ ਦਿਸੀ, ਹੈਰਾਨੀ ਹੋਕੇ ਮੈਂ ਪੁਕਾਰਿਆ, ਆਤਮਾਂ ਤੂੰ ਕਿਥੇ ਹੈਂ, ਬੜੀ ਮੱਧਮ ਆਵਾਜ਼ ਵਿਚ ਜਵਾਬ ਆਇਆ ਮੈਂ ਇਥੇ ਹਾਂ, ਮੈਂ ਇਥੇ ਹਾਂ॥

ਜਿਸ ਪਾਸੇ ਇਹ ਆਵਾਜ਼ ਆਈ ਉਸ ਤਰਫ਼ ਮੂੰਹ ਕਰ ਕੇ ਚਲਿਆ, ਤਾਂ ਹਨੇਰਾ ਹੀ ਨਜ਼ਰ ਆਇਆ, ਅਤੇ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਦਰਵਾਜ਼ਿਆਂ ਦੀ ਖੜਕਾਰ ਸੁਣੀ, ਐਹ ਪਾਸੇ ਸਮੁੰਦਰ ਦੀਆਂ ਲਹਿਰਾਂ ਦੀ ਗੂੰਜ ਆਤਮਾਂ ਦੇ ਸ਼ਬਦ ਦੇ ਨਾਲ ਆਈ, ਤਾਂ ਮੈਂ ਸਮਝਿਆ ਕਿ ਕੁਦਰਤ ਦੀ ਆਤਮਾਂ ਜੇਲ੍ਹ ਖਾਨੇ ਵਿਚ ਬੰਦ ਹੈ ਅਤੇ ਸਮੁੰਦਰੋਂ ਪਾਰ ਹੈ, ਐਹ ਇਕ ਛੋਟੇ ਜਿਹੇ ਟਾਪੂ ਵਿਚ ਬੰਦ ਹੈ, ਤਾਂ ਭੀ ਉਥੇ ਕੌਣ ਜਾ ਸਕੀ। —— ਮਗਰ ਜਦ ਮੈਂ ਪੁਛਿਆ ਕਿ ਆਤਮਾਂ ਤੂੰ ਕਿਥੇ ਹੈਂ, ਤਾਂ ਜਵਾਬ ਮਿਲਿਆ, ਹਾਂ ਇਕ ਮੱਧਮ ਆਵਾਜ਼ ਸੁਣੀ ਜਿਵੇਂ ਮਰਨ ਸਮੇਂ ਦੀ ਕਮਜ਼ੋਰ ਬੋਲੀ॥

ਇਕ ਪਲ ਸੁਣੀ ਅਤੇ ਫੇਰ ਗਾਇਬ, ਜਿਸ ਦਾ ਕੁਝ ਮਤਲਬ ਸਮਝ ਵਿਚ ਨਾ ਆਇਆ॥ ਗੁਲਾਮ ਦੀ ਆਤਮਾਂ ਦਾ ਕੀ ਢੂੰਡਣਾ, ਮੂਰਖ ਹੈ ਉਹ ਜੋ ਇਸ ਦੀ ਖੋਜ ਵਿਚ ਜਾਵੇ, ਪਰ ਵਿਚੋਂ ਤੇਲ ਨਿਕਲ ਆਵੇਗਾ, ਮਗਰ ਗੁਲਾਮ ਦੀ ਆਤਮਾਂ ਨਹੀਂ ਮਿਲੇਗੀ। —————— ਉਹ ਆਤਮਾਂ ਜੋ ਆਪ ਮਰੀ ਪਈ ਹੈ ਬੀਮਾਰ ਬੇਜ਼ੁਬਾਨ ਅਤੇ ਇਤਨੇ ਦੁਸ਼ਮਣਾਂ ਦੇ ਦਿਲ ਵਿਚ ਹੈ ਹੋਈ ਨਾ ਹੋਈ ਇਕ ਸਾਰਖੀ ਹੈ॥ ਗੁਲਾਮ ਦੀ ਆਤਮਾਂ ਕਿਥੇ ਚਲੀ ਜਾਵੇਗੀ, ਸਭ ਪਾਸੇ ਇਸ ਨੂੰ ਢੂੰਡੋ ਹਿੰਦੋਸਤਾਨ ਵਿਚ ਤਾਂ ਹਰ ਇਕ ਇਸ ਦੇ ਸਮਝਣ ਵਾਲੀ ਜ਼ਾਹਰ ਹੈ॥

ਭੈੜਾ ਫੇਰ ਏਹ ਆਤਮਾਂ ਦਾ ਦੁਸ਼ਮਣ ਹੈ ਜੋ ਹਰ ਵੇਲੇ ਘਾਤ ਲਾ ਕੇ ਬੈਠਾ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ ਹਿੰਦੋਸਤਾਨ ਵਿਚ ਅੱਜ ਕਲ ਇਸੇ ਦਾ ਹੀ ਰਾਜ ਹੈ, ਡਰ ਡਰ ਡਰ ਸਭ ਦਾ ਹੀ ਮਾਈ ਬਾਪ ਹੈ ਦੇਵਤਾ ਹੈ, ਅੱਜ ਪੰਡਤਾਂ ਦਾ ਸ਼ਾਸਤ੍ਰ ਹੈ ਤਾਂ ਏਹ ਹੈ, ਰਾਜਿਆਂ ਦੀ ਨੀਤੀ ਹੈ ਤਾਂ ਏਹੀ ਹੈ, ਧਾਰਮਿਕ ਪ੍ਰਚਾਰਕਾਂ ਦਾ ਮਤ ਹੈ ਤਾਂ ਏਹ ਹੈ, ਸਦਾ ਮੀਆਂ ਦਾ ਸਿਧਾਂਤ ਹੈ ਤਾਂ ਏਹੀ ਹੈ, ਡਰ ਡਰ ਡਰ ਅਖਬਾਰ ਲਿਖਾਰੀਆਂ ਦੀ ਕਲਮ ਇਸੇ ਸਿਆਹੀ ਵਿਚ ਡੁਬੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਦਿਨ ਦਾਨ ਆਗੂਆਂ ਦੀ ਜ਼ੁਬਾਨ ਇਸੇ ਕਲਾ ਨਾਲ ਚਲਦੀ ਹੈ, ਕੱਚੀ ਦੀ ਕੱਚੀ ਸ਼ਰੀ

ਫੰਡ ਲਈ ਫਿਰਦਾ ਹੈ। ਜੋ ਪੁਰਸ਼ ਰਾਜੇ ਵਜ਼ੀਰ ਖੁਸ਼ਾਮਦੀ ਅਤੇ ਦੌਲਤਮੰਦਾਂ ਦੇ ਜ਼ੁਲਮ ਤੋਂ ਪਰਜਾ ਨੂੰ ਬਚੌਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਉਸ ਦਾ ਕਿਸੇ ਨਾ ਕਿਸੇ ਗੂਰਨਮਿਟ ਨਾਲ ਮੱਥਾ ਜ਼ਰੂਰ ਲਗਦਾ ਹੈ। ਜੋ ਪੁਰਸ਼ ਕਿਸੇ ਗੂਰਨਮਿਟ ਯਾ ਮਜ਼ਹਬੀ ਪਖੰਡ ਦੇ ਤੋੜਨੇ ਦਾ ਯਤਨ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਉਸ ਦਾ ਭੀ ਕਿਸੇ ਨਾ ਕਿਸੇ ਗੂਰਨਮਿਟ ਨਾਲ ਲੜਾਈ ਜ਼ਰੂਰ ਹੋਵੇਗੀ। ਜੋ ਚਾਹੇ ਦੁਨੀਆ ਦੀ ਉੱਨਤੀ ਦੇ ਲਈ ਕੁਝ ਭੀ ਯਤਨ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਉਸ ਦੇ ਰਾਹ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਨਾ ਕੋਈ ਗੂਰਨਮਿਟ ਕੰਡੇ ਬੀਜਣ ਲਈ ਤਿਆਰ ਖੜੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਗੂਰਨਮਿਟਾਂ ਹਨੇਰੇ ਅਤੇ ਦੁਖ ਵਿੱਚ ਹੀ ਫਸਦੀਆਂ ਫੁਲਦੀਆਂ ਹਨ। ਰੋਸ਼ਨੀ ਅਤੇ ਸੁਖ ਇਸ ਦੇ ਕੌਮ ਦੀ ਜੜ੍ਹ ਕਟਦੇ ਹਨ। ਜੇਕਰ ਕੋਈ ਕਰ ਰਵਾਂਆਂਸੀ ਹੈ ਕਿ ਗੂਰਨਮਿਟ ਉਸ ਦੀ ਵਿਰੋਧਤਾ ਨਹੀਂ ਕਰਦੀ ਤਾਂ ਜਾਣ ਲਵੋ ਕਿ ਇਸ ਤੋਂ ਦੁਨੀਆ ਦਾ ਜ਼ਰਾ ਫੈਦਾ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗਾ॥

ਇਸ ਤੋਂ ਇਹ ਨਤੀਜਾ ਨਿਕਲਦਾ ਹੈ ਕਿ ਜੋ ਪੁਰਸ਼ ਗੂਰਨਮਿਟਾਂ ਦਾ ਭੈ ਦਿਲ ਤੋਂ ਦੂਰ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ' ਉਹ ਪੁਰਸ਼ ਜਗਤ ਦਾ ਜ਼ਰਾ ਉਪਕਾਰ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦਾ॥

ਹਿੰਦੋਸਤਾਨ ਵਿੱਚ ਡਰ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਰਗ ਪੱਠੇ ਵਿੱਚ ਰਚ ਗਿਆ ਹੈ। ਘਰਾਂ ਵਿੱਚ ਭੀ ਸਿਆਣੇ ਅਤੇ ਮਾਂ ਸੱਟ ਫੇਟ ਤੋਂ ਡਰਦੇ ਹਨ। ਡਰ ਦੇ ਮਾਰੇ ਖੁਸ਼ਾਮਦ ਝੂਠ ਰਿਆਕਾਰੀ ਮਕਾਰੀ ਸਭ ਕੁਝ ਸਿਖ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਬਾਹਰ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਗੁਣ ਗੌਂਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਘਰ ਬੈਠ ਕੇ ਗਾਲੀਆਂ ਦਿੰਦੇ ਹਨ। ਅਖਬਾਰਾਂ ਵਿੱਚ ਵੱਡੇ ਸੁਟਣ ਵਾਲੇ ਸੂਰਬੀਰਾਂ ਦੀ ਬੁਰਿਆਈ ਕਰਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਦਿਲੋਂ ਉਨ ਦਾ ਆਦਰ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਬੁੱਧੀ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਖਿਆਲਾਂ ਨੂੰ ਚੰਗਾ ਦਸਦੀ ਹੈ। ਉਸ ਨੂੰ ਦਮਾਗ਼ ਦੇ ਸਭ ਤੋਂ ਹੇਠਲੇ ਖਾਨੇ ਵਿੱਚ ਬੰਦ ਰਖਦੇ ਹਨ। ਇਹ ਆਤਮਾਂ ਦੇ ਮੌਤ ਦੀ ਨਿਸ਼ਾਨੀ ਹੈ।

ਗੂਰਨਮਿਟ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਹੋਰ ਕਿਸ ਦਾ ਭੈ ਹੈ। ਜੋ ਆਤਮਾਂ ਨੂੰ ਮਾਰ ਦਿੰਦਾ ਹੈ?
ਸਮਾਜ ਦਾ ਕੌਮ ਦਾ' ਹਮਸਾਈਆਂ ਦਾ ਰਿਸ਼ਤੇਦਾਰਾਂ ਅਤੇ ਦੋਸਤਾਂ ਦਾ॥

ਜੋ ਪੁਰਸ਼ ਦੂਜੇ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਭੈ ਤੋਂ ਸੱਚ ਨੂੰ ਲੁਕੌਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਅਸੂਲਾਂ ਪੁਰ ਅਮਲ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ' ਉਹ ਪੁਰਸ਼ ਬਹੁਤ ਮਹਿੰਗਾ ਸੌਦਾ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਅਖੀਰ ਵਿੱਚ ਆਂਦੀ ਗਵਾ ਦੇਂਦਾ ਕੀ ਦੇਣਾ ਹੈ। ਜੇ ਉਹ ਹਸ ਬੋਲੇ ਤਾਂ ਕੀ ਹੋ ਗਿਆ। ਜੇ ਨਾ ਬੋਲੇ ਤਾਂ ਕੀ ਹੋ ਗਿਆ। ਮਗਰ ਆਪਣੀ ਆਤਮਕ ਆਜ਼ਾਦੀ ਅਨਮੋਲ ਮੋਤੀ ਹੈ ਜਿਸ ਨੂੰ ਮੂਰਖਾਂ ਦੀ ਮੰਡੀ ਵਿੱਚ ਵੇਚ ਕੇ ਆਦਮੀ ਖਾਲੀ ਹੱਥ ਮਲਦਾ ਰਹਿ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਹਿੰਦੋਸਤਾਨ ਵਿੱਚ ਮਜ਼ਹਬੀ ਆਗੂ ਅਜੇ ਤੱਕ ਇਹ ਨਹੀਂ ਸਮਝੇ' ਕਿ ਆਤਮਕ ਸਫਾਈ ਕੌਮ ਦੀ ਉੱਨਤੀ ਦਾ ਪਹਿਲਾ ... ਕੋਈ ਵੇਦ ਵੇਦ ਪੁਕਾਰਦਾ ਹੈ। ਅਤੇ ਆਤਮਾਂ ਨੂੰ ਤੋੜ ਮਰੋੜ ਕੇ ਗਾਇਤ੍ਰੀ ਦੇ ਖਾਨੇ ਵਿੱਚ ਬੰਦ ਕਰਨੀ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਕੋਈ ਕੁਰਾਨ ... ਉਤਫਕ ਦੇ ਲਈ ਵੇਦਾਂਤ ਦਾ ਪ੍ਰੇਮੀ ਬਣ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਨਿਸ਼ਾਨਾਂ ਕੁਝ ਹੋਰ ਹੈ ਅਤੇ ਤੀਰ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਪਾਸੇ

ਗਏ ਸੌਂਦੇ ਹਨ, ਕੋਈ ਮਕਾਨਚੀ (ਪਛਾਣੀ) ਵਿਦਿਆ ਵਿੱਚ ਭਰਪੂਰ ਹੈ, ਕੋਈ ਮਜ਼ਹਬੀ ਰਸਮਾਂ ਵਿੱਚ ਪੈਰ ਧਰ ਲੈਂਦਾ ਹੈ, ਕੋਈ ਕੌਮੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਦੇ ਵਾਸਤੇ ਗੋਹ੍ਰਜ਼ ਜ਼ੀ ਅੰਤੇ ਕਾਲੀ ਜੀ ਦਾ ਆਸਰਾ ਲੈਂਦਾ ਹੈ, ਸਤ ਦੇਸ ਦੇਸ਼ ਭਗਤ ਬਣੇ ਫਿਰਦੇ ਹਨ, ਮਗਰ ਆਦਮੀ ਪੈਂਹਲੇ ਬਹੁਤ ਘੱਟ ਬਣਦੇ ਹਨ, ਝੂਠ ਨਾਲ ਧਰਮ ਸਿੱਧ ਕਰਨਾਂ ਏਹ ਜਾਣ ਵਿਨਾਂ ਅਕਲ ਮੰਦਾਂ ਸਿਰੀਆਂ ਨੂੰ ਸੁਝੀ ਹੈ, ਸਿਧਾਰਸਤਾ ਏਨਾਂ ਨੂੰ ਬੜਾ ਏਦਰ ਮਲੂਮ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਅਤੇ ਚਾਲ ਬਾਜ਼ੀ ਏਨਾਂ ਨੂੰ ਮੁਕਤੀ ਦੇ ਵਾਸਤੇ ਅਤ ਅੰਤ ਜ਼ਰੂਰੀ ਮਲੂਮ ਹੁੰਦੀ ਹੈ।।

ਮਰਘਟ ਵਿੱਚ ਰਾਤ ਨੂੰ ਰੌਸ਼ਨੀ ਭੀ ਭਿਆਨਕ ਲਗਦੀ ਹੈ, ਏਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਇਸ ਦੇਸ਼ ਵਿੱਚ ਜੋ ਥੋੜਾ ਬਹੁਤ ਧਰਮ ਅਤੇ ਸੱਚ ਹੈ, ਉਹ ਭੀ ਅਜੀਬ ਬੇਹੂਦਾ ਰੂਪ ਰੰਗ ਵਿਚ ਹੈ, ਏਸੇ ਕਾਰਨ ਮਹਾਂ ਪੁਰਸ਼ ਬਹੁਤ ਥੋੜੇ ਪੈਦਾ ਹੁੰਦੇ ਹਨ, ਔਰ ਕੌਮ ਦੇ ਨੌਜਵਾਨ ਨੀਂਦੇ ਅਸੂਲਾਂ ਦੀ ਸੇਵਾ ਵਿੱਚ ਲਗੇ ਹੋਏ ਹਨ, ਅਸੂਲਾਂ ਦੇ ਪਵਿੱਤਰ ਮੰਦ੍ਰ ਵਿੱਚ ਜੋ ਪੁਰਸ਼ ਝੂਠ ਦਾ ਕੂੜਾ ਕਰਕਟ ਲਿਔਂਦਾ ਹੈ, ਉਹ ਪੈਂਹਲੇ ਤਾਂ ਆਪਣਾ ਨਾਸ਼ ਕਰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਫੇਰ ਜਗਤ ਨੂੰ ਧੋਖੇ ਵਿੱਚ ਪੌਂਦਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਦੇਸ਼ ਵਿੱਚ ਐਸੇ ਆਦਮੀ ਬਹੁਤ ਹਨ, ਉਥੇ ਗੁਲਾਮੀ ਦਾ ਅਸੂਲ ਹਰ ਇੱਕ ਕਾਰ ਰਵਾਈ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਗਟ ਹੋਵੇਗਾ, ਉਥੇ ਸਭ ਕੰਮ ਉਲਟੇ ਹੀ ਹੋਣਗੇ, ਚਾਲ ਚਲਨ ਵਿਚਾਰ ਤੋਂ ਅਲਗ ਹੋਊਗਾ, ਚਲਨ ਅਤੇ ਬਚਨ ਵਿੱਚ ਜ਼ਮੀਨ ਅਸਮਾਨ ਦਾ ਫਰਕ ਹੋਵੇਗਾ, ਐਸੀ ਪੰਚੀਨਾ ਅਕਲ ਤੋਂ ਦੂਰ ਹੋ ਗਿਆ ਹੂੰ ਠੀਕ ਹੈ।।

ਗੁਲਾਮੀ ਵਿੱਚ ਆਤਮਾਂ ਡਰ ਅਤੇ ਝੂਠ ਦੇ ਹੇਠਾਂ ਦੱਬੀ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ, ਗੁਲਾਮ ਦੇ ਸਾਥੀ ਆਤਮਕ ਆਜ਼ਾਦੀ ਅੱਤੀ ਕਠਨ ਹੈ, ਗੁਲਾਮੀ ਦੇ ਨਾਲ ਆਤਮਾਂ ਘੁੱਲ ਘੁੱਲ ਕੇ ਮਰ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਜੇ ਹਿੰਦੋਸਤਾਨ ਵਿੱਚ ਆਦਮੀ ਪੈਦਾ ਕਰਨੇ ਹਨ ਤਾਂ ਗੁਲਾਮੀ ਨੂੰ ਦੂਰ ਕਰੋ" ਅਤੇ ਜੇ ਗੁਲਾਮੀ ਨੂੰ ਦੂਰ ਕਰਨਾ ਹੈ" ਤਾਂ ਆਦਮੀ ਪੈਦਾ ਕਰੋ" ਸੰਪੂਰਨ "